
UiB-student 2013

*Samlerapport fra studentundersøkelsen 2013 til Universitetets utdanningsutvalg og
Læringsmiljøutvalget ved Universitetet i Bergen*

Studieadministrativ avdeling, september 2013/Bjug Bøyum

Sammendrag

Universitetet i Bergen gjennomførte våren 2013 studiekvalitets- og læringsmiljøundersøkelsen «UiB-student 2013» blant alle universitetets studentgrupper. Undersøkelsen bestod av en spørreundersøkelse distribuert til 4450 studenter, og samtaler med studenter på fakultetene. Gjennomføring og tema for undersøkelsen er forankret i vedtak i Læringsmiljøutvalget og Utdanningsutvalget. Undersøkelsen er delvis en oppfølging av tidligere studentundersøkelser ved UiB (Studenbarometrene 2001-2009 og læringsmiljøundersøkelsene 2004-2010).

«UiB-student 2013» speiler at universitetet er et svært sammensatt lærested, der utfordringer varierer mellom fakultet, institutt, program, studieløp og studentgrupper. Undersøkelsen tegner et overordnet positivt bilde av studentenes studieerfaringer. Et stort flertall av studentene trives og føler tilhørighet, de fleste læringsmiljøfaktorer oppfattes som tilfredsstillende og et flertall oppfatter at de lykkes i sine studieløp.

Undersøkelsen dokumenterer imidlertid også at mange av hovedutfordringene for UiB samlet ligger i de disiplinbaserte bachelor- og årsstudiene. Dette reflekteres også i statistikk over studiegjennomføring og kandidatens arbeidsmarkedssituasjon¹. I NOKUTs ansattundersøkelse fra 2010² ga fagpersonale i sektoren uttrykk for at den største utfordringen knyttet til kvalitet ligger i studentenes egeninnsats. Tidsbruk på studier målt i «UiB-student 2013» og i nasjonale undersøkelser viser at det er et potensiale for å øke studentenes arbeidsinnsats i mange av bachelorprogrammene. Dette vil mest sannsynlig kun skje om det stilles økte faglige krav til studentene. Følgelig vil det også kunne medføre økte krav til fagmiljøene selv, i form av innsats for programdesign, didaktikk og undervisning, læringsmiljø og kobling til forskningsoppdraget og arbeidslivet. I en oppfølgingsstudie blant studenter i 2011 var det nettopp flere av disse faktorene studentene selv pekte på.

Rapporten er inndelt i fire tema. Noen hovedfunn kan oppsummeres som følger:

Læringsmiljø

- Over 70% sier at de trives som studenter ved UiB, og 90% ville anbefale lærestedet til andre. Kun 10% oppga at de mistrikket. Tidsserier viser at det er en viss *økning* i tilfredshet med institusjonen over tid.
- Likevel er det en relativt stor andel som ikke oppfatter tilhørighet til studieprogrammene, hverken faglig eller sosialt.
- En stor andel av gradsstudentene deltok i utenomfaglige aktiviteter (studentorganisasjoner og annet), men andelen ser ut til å være synkende.
- I hovedsak er studentene tilfreds med fysisk læringsmiljø. Av de målte fasilitetene er det mest misnøye med lesesaler (luftkvalitet og temperatur), sosiale soner (tilgjengelighet) og toaletter (renhold).
- Studentene har i økende grad behov for fleksible arenaer for selvstudier. Preferansen for stille lesesaler er tydelig redusert som følge av stor utbredelse og bruk av mobilt IKT.

¹ Jmf bl.a. Utdanningsmelding 2011, UU-sak 74/12, Rapport og planer 2012/2013, SiB kandidatundersøkelse 2011

² [De vitenskapelig ansattes kvalitetsbarometer](#), NOKUT 2010, Kvalitetsbarometeret, NOKUT 2011

Studiekvalitet

- Over halvparten er fornøyde eller svært fornøyde med undervisningsoppleggene og det faglige utbyttet av undervisningen, kun rundt 10% uttrykker misnøye.
- Studentene er mest fornøyde med eget selvstudium, og minst fornøyde med pc-lab og nettbaserte undervisningsopplegg, opptak av forelesninger og faglig veiledning. I disse tilfellene kan manglende tilbud være en av grunnene til misnøyen.
- *Praksis* er undervisningsformen studentene rangerer høyest, og nærmere 40% ønsker mer bruk av praksis som vurderingsform.
- Skriftlig eksamen dominerer som vurderingsform. Over en 12-års periode er andelen studenter som har erfaring med mappevurdering, hjemmeeksamen og obligatoriske arbeidskrav økt, mens andelen som har erfaring med muntlig eksamen er redusert.
- 65% kjenner til utvekslingstilbudet på sitt program. Av de som ikke hadde vært på utveksling, vurderte 60% det som lite sannsynlig at de ville ta utvekslingsopphold. Personlige grunner og økonomi var de dominerende årsakene.
- Rundt tre fjerdedeler oppgir at de har deltatt i evaluering av studietilbud, en moderat økning siden 2001. En like stor andel oppfattet evaluering som viktig, og blant respondentene var det *ikke* indikasjoner på «evalueringstretthet». Kun 10% sier de bruker Studiekvalitetsbasen, som blant annet er et tiltak for å formidle resultater av evalueringer til studentene.
- Over 70% kjenner litt eller godt til læringsutbyttet som er definert for studieprogrammet, og av disse mente et flertall at det var godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsen og fagets innhold.
- ¾ av bachelorstudentene og 2/3 på profesjon/femårig master hadde ikke hatt kontakt med forskning som del av studiet. En relativt stor andel (53%) hadde faglig kontakt med forskere på månedlig basis, men få hadde kjennskap til forskningen på instituttet eller fakultetet.

Studiegjennomføring og egeninnsats

- Over 80% sier de følger normert studieprogresjon på programmet sitt. Den viktigste årsaken til forsinkelser er personlige grunner.
- Over 20% har skiftet program i løpet av studiet på UiB, faglige preferanser er den viktigste grunnen.
- Rundt 20% av de som ikke skulle fullføre grad i semesteret, ville ikke fortsette studiet neste semester, eller var usikre. På bachelornivå var denne andelen på 35%.
- Siden 2003 ser det ut til at tidsbruk på studier har økt noe, men gjennomsnittet ligger likevel under normen. Dette gjelder spesielt på bachelornivå, der gjennomsnittet for fulltidsstudenter uten deltidsjobb var på 29 timer i uken.

Arbeidslivsorientering og kompetanse

- Over halvparten oppfattet at jobbmulighetene etter studiene var gode eller svært gode, og en like stor andel oppfattet dette som viktig eller svært viktig. Det ser ikke ut til å være endring i tid i forhold til oppfatninger av jobbmuligheter eller viktigheten av jobbmuligheter.

- Faglig og teoretisk kunnskap er den egenskapen flest trekker fram som kvalifikasjon fra studiene. Evne til å samarbeide, administrere og knytte relasjoner rangerer lavest, og avviker mest fra arbeidsgiveres uttrykte behov.

Innhold

Sammendrag	1
Bakgrunn	7
Tema for undersøkelsen	7
Metode, gjennomføring og utvalgsskjevhet	8
Læringsmiljø	9
Trivsel og integrasjon	9
UiB sammenlignet med UiO og NTNU	10
Anbefale studiested	10
Sosial og faglig integrasjon	11
Mobbing, trakassering og uønsket oppmerksomhet	12
Studentorganisasjoner	12
Fysisk læringsmiljø	13
Fysiske plager som følge av arbeidsmiljø	16
IKT, digitalisering og tilstedeværelse på campus	16
Preferanser for selvstudium	17
Læringsmiljø – konklusjoner	19
Kvalitet i utdanningen	20
Undervisning og vurdering	20
Tilfredshet med undervisning og faglig utbytte av forelesninger	20
Undervisningsformer	21
Vurderingsformer	23
Krav og faglig nivå i studiene	25
Internasjonalisering	26
Kvalitetssystemet	28
Evaluerings	28
Kvalitetsbasen	29
Læringsutbytte	30
Forskningsbasert utdanning, studentaktiv forskning og kontakt med arbeidslivet	31
Forskning som undervisningsform	31
Kontakt med forskere	32
Kjennskap til forskning	33
Studiekvalitet – oppsummering og konklusjon	33
Studiegjennomføring og egeninnsats	35
Studiegjennomføring	35

Tidsbruk	38
Deltidsstudier og jobb	39
Oppsummering og konklusjon	40
Arbeidslivsorientering og kompetanse	41
Betydningen av arbeidslivsrelevans	41
Kompetanseprofiler og samfunnets behov	42
Læringsutbytte.....	43
«Samfunnets behov»	44
Konklusjoner	45
Oppsummering og konklusjon	46

Bakgrunn

«Å være utdannet ved Universitetet i Bergen skal være et kvalitetsstempel. Universitetet skal tilby den beste forskningsbaserte utdanningen i Norge og utmerke seg ved å ha en sterk forankring i en europeisk universitetstradisjon.» (Strategi 2011-2015, Universitetet i Bergen).

Tilbyr UiB den beste forskningsbaserte utdanningen i Norge? Hva er utfordringene for universitetsutdanningene i 2013, og hvilken vei går utviklingen?

Kunnskap om studentenes erfaringer er en forutsetning for å nå ambisiøse mål for universitetet som utdanningsinstitusjon. Utdanningsutvalget (UU) og Læringsmiljøutvalget (LMU) vedtok derfor i september 2012 at det skulle gjennomføres en studentundersøkelse om læringsmiljø og studiekvalitet ved UiB (UU-sak 47/12, LMU-sak 25/12). Opplegget skulle bygge videre på tidligere undersøkelser, og inngå i et helhetlig evalueringssystem som spenner fra emneevalueringer til kandidat- og arbeidslivsundersøkelser.

Studentundersøkelser av denne typen har vanligvis to primære bruksområder: som bakgrunnsdokumentasjon for rekrutteringstiltak mot nye studenter, og som grunnlag for å identifisere utviklingsbehov i organisasjonen. Den foreliggende rapporten har til siktemål å gi enkle oversikter over innhold og hovedresultat i undersøkelsen, men datagrunnlaget åpner også for muligheter til å gå grundigere inn på enkelttema enn formatet på oversiktsrapporten tilsier.

Tema for undersøkelsen

Undersøkelsen dekker fire hovedtema, forankret i vedtak i UU og LMU:

- Kvalitet i utdanningen, herunder internasjonalisering og studentaktiv forskning
- Studiegjennomføring
- Læringsmiljø og studiesituasjon
- Kompetanse og arbeidslivsorientering

Prioriteringene er gjort ut fra kunnskapsbehov identifisert gjennom utdanningsmeldingene og UUs og LMUs tematiske satsingsområder den siste perioden. Hvert enkelt tema har datagrunnlag for egne delstudier. I denne rapporten skal vi begrense oss til å vise oversikter over svarfordelinger brutt ned på fakultet og studieløp, og formidle studentenes kommentarer til temaene.

Å identifisere utviklingstrekk er et viktig mål for prosjektet. Universitetsstyret har blant annet vedtatt at institusjonen skal jobbe mot en «*målbar forbedring av læringsmiljøet, uttrykt ved andelen av studentene som er fornøyd med sitt læringsmiljø*» (Rapport og planer 2012-2013). Sammenlignbarhet med tidligere undersøkelser har derfor hatt høy prioritet. UiB utviklet «Studentbarometeret» i forbindelse med en større institusjonsevaluering i 2001, og fram til 2009 var barometeret en fast del av UiBs kvalitetssystem. I 2004 og 2010 ble det gjennomført egne undersøkelser om læringsmiljø. Videre er det gjennomført en rekke andre studentundersøkelser både lokalt og nasjonalt. Der det er mulig og hensiktsmessig vil sammenligning med resultater fra tidligere undersøkelser trekkes inn i framstillingen.

En egen ressursgruppe bestående av studenter, faglige og administrativt ansatte bidro til å legge premissene for undersøkelsesopplegget, gitt i UU-sak 47/12. Fakultetene og studentene ble invitert til å komme med innspill og kommentarer under utformingen av undersøkelsen, og fakultetene fikk tilbud om å definere egne moduler til undersøkelsen. Tre av fakultetene har benyttet undersøkelsen til å gjennomføre særskilte opplegg for egne studenter.

Metode, gjennomføring og utvalgsskjevhet

Datagrunnlaget for denne rapporten omfatter en større surveyundersøkelse, og intervjuer med studenter og studentrepresentanter på de enkelte fakultet.

Til surveyundersøkelsen ble det trukket et tilfeldig utvalg av 4600 studenter, av en populasjon på 13500 registrerte studenter våren 2013. 150 studenter ble kontaktet for en kortvarig pilotundersøkelse. Invitasjon til hovedundersøkelsen ble distribuert til 4450 studenter per epost i midten av april 2013, og svarene ble registrert i et online spørreskjema.

Datainnsamlingen ble avsluttet 16. mai. Til sammen 1940 svarte på undersøkelsen, som gir en responsrate på 44%. 39% fullførte hele skjemaet (men kan ha manglende verdier på enkeltspørsmål). Svarprosenten ligger godt over det normale for denne typen undersøkelser, noe som også var et mål for utformingen av datainnsamlingsopplegget.

Tabell 1 Populasjon og utvalg etter fakultet. Kilde: DBH, UiB-student 2013

	Registrerte studenter V13		Utvalg	
HF	3152	23,2 %	397	20,6 %
JUSS	1973	14,5 %	265	13,8 %
MN	2367	17,4 %	353	18,3 %
MOF	1846	13,6 %	295	15,3 %
PS	1550	11,4 %	216	11,2 %
SV	2674	19,7 %	401	20,8 %
Sum	13570	100,0 %	1927	100 %

Tabell 2 Populasjon og utvalg etter studieløp. Kilde: DBH, UiB-student 2013

	Registrerte studenter V13		Utvalg	
Bachelor	4995	36,8 %	739	38,1 %
Årsstudium	1327	9,8 %	119	6,1 %
Master, to år	1924	14,2 %	318	16,4 %
Profesjon, femårig master	3852	28,4 %	626	32,3 %
Videreutdanning, annet ³	1472	10,8 %	126	6,5 %
Sum	13570	100 %	1928	100 %

Det endelige utvalget skiller seg kun moderat fra studentpopulasjonen i forhold til fakultetstilknytning og studienivå. Det er en tendens til at studenter på gradgivende studier er noe overrepresentert i forhold til studenter på videreutdanninger, årsstudenter og annet. Utvalget utgjør ca 14% av studentpopulasjonen.

For å fylle ut bildet fra surveyundersøkelsen ble det gjennomført intervjuer og møter med studenter på alle fakultetene. Intervjuene fulgte et semistrukturert opplegg med enkelte faste problemstillinger og enkelte fakultetsspesifikke tema identifisert ut fra undersøkelsen. Møtene var delvis lagt opp som dialog med lederne for studentutvalgene på fakultetsnivå, og delvis med «vanlige» studenter som ikke stilte i egenskap av tillitsverv. Intervjuene ble foretatt i juni. Studentenes kommentarer er i stor grad brukt som kunnskapsgrunnlag for analysene i rapporten, men vil bare unntaksvis bli eksplisitt referert.

I den videre framstillingen av undersøkelsen vil resultatene bli presentert etter fakultet og studienivå. I framstillingen vil studieløpene grupperes slik at fem- og seksårige master og profesjonsprogram telles sammen. Videreutdanninger, utvekslingsprogram og andre korte, ikke-gradgivende løp grupperes under benevnelsen «annet».

³ Videreutdanning omfatter også erfaringsbasert master. «Annet» i DBH-tallene omfatter bl.a. utvekslingsprogram, spesialiseringsprogram m.m.

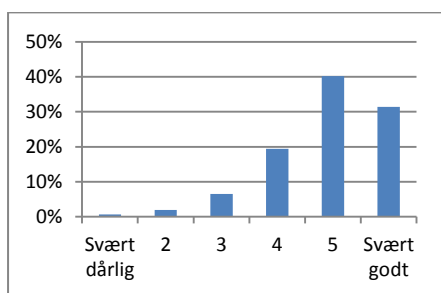
Læringsmiljø

UiBs læringsmiljøhåndbok definerer begrepet «læringsmiljø» som de samlede fysiske, psykososiale og organisatoriske forhold som tilrettelegger for den enkeltes studiesituasjon⁴, og fastslår at studentenes arbeidsmiljø skal «fremme kreativitet, læring, arbeidsevne, helse og trivsel».

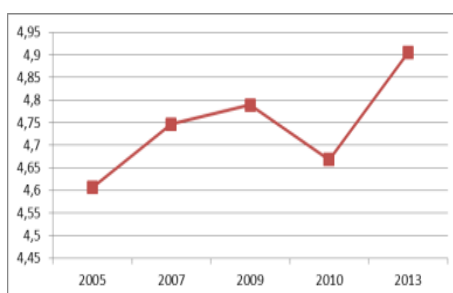
Læringsmiljø kan derfor omfatte svært mange aspekt ved studenttilværelsen. «UiB-student 2013» tar spesielt opp trivsel, integrasjon og fysisk læringsmiljø.

Trivsel og integrasjon

Det at studentene trives på lærestedet kan tolkes som en overordnet indikator på oppfatningen av læringsmiljøet, og vil kunne påvirke andre forhold som faglig mestring og studiegjennomføring. Et stort flertall oppgir at de trives ved UiB. På en sekspunkts skala plasserer 71% seg i de øverste to kategoriene.

Figur 1 Hvordan trives du som student ved UiB?

Figur 2 Trivsel, gjennomsnitt på skala 1-6 2005-2013

Spørsmål om trivsel har blitt stilt i UiBs studentbarometer siden 2005. Ordlyden har blitt justert noe over tid, men tallene indikerer at det har skjedd en gradvis positiv endring over perioden, der målingen fra læringsmiljøundersøkelsen 2010 utgjør et unntak.

Tabell 3 Trivsel, gjennomsnitt etter studieløp

Studieløp	Mean	N	Std
Master/profesjon 5-6 år	5,0	565	0,9
Toårig master	5,0	283	1
Bachelor	4,8	679	1,1
Årsstudier	4,7	104	1,2
Videreutd, annet	4,7	103	1,1
Total	4,9	1734	1

Tabell 4 Trivsel, gjennomsnitt etter fakultet

Fakultet	Mean	N	Std
HF	4,8	362	1,0
JUSS	5,0	242	0,9
MN	5,0	315	1,0
MOF	5,1	260	1,0
PS	4,7	199	1,1
SV	4,9	356	1,1
Total	4,9	1734	1,0

Det er små forskjeller mellom ulike fakultet og studieløp. Profesjons- og masterstudentene oppgir en noe høyere trivsel enn andre, særlig i forhold til årsstudenter og videreutdanninger. Av fakultetene peker MOF seg ut i positiv retning, med en snittverdi på 5,1 av maksimalt seks, mens PS scorer lavest med 4,7. Grunnlagstallene viser at det psykologiske fakultet er karakterisert ved relativt store forskjeller mellom studieløpene, der spesielt bachelor- og årsstudiet trekker gjennomsnittet ned.

Det er naturlig å gå ut fra at det særlig er nye studenter som ikke finner seg til rette, og datamaterialet understøtter dette til en viss grad: blant de som hadde gått to semester eller mindre var andelen som ga uttrykk for mistrivsel 12%, mot 8% for alle andre. Bryter vi

⁴ [Læringsmiljøhåndbok for studenter ved Universitetet i Bergen](#)

tallene ytterligere ned, finner vi at det særlig er blant årsstudentene at det er stor forskjell mellom nye og erfarne studenter. Mens både erfarne og nye bachelorstudenter ligger noe over snittet for andelen «misfornøyde» (10-11%) ligger nye årsstudenter høyt over årsstudenter med tidligere studieerfaring fra UiB – andelen som mistrives er hhv 22% mot 5%, en forskjell som er signifikant selv med lav utvalgsstørrelse ($p=0.02$, $n=101$). En årsak kan være at årsstudier rekrutterer forskjelligartede grupper studenter. En målgruppe for årsstudier er personer med høyere utdanning fra UiB som bruker årsstudier som videreutdanning (påbygging for undervisningskompetanse, poststudieretter etc). En annen gruppe kan tenkes å være personer som er nye ved institusjonen og tar årsstudium fordi de er usikre på studievalg eller bruker årsstudier for å komme inn på andre studier. Den sistnevnte gruppen vil i mindre grad ha nettverk på lærestedet, og vil kanskje i mindre grad identifisere seg med studiene.

Det verdt å merke seg at undersøkelsen er gjennomført i vårsemesteret, da det allerede har vært et visst frafall blant førsteårsstudentene (av bachelorstudentene er det ca 25% som avslutter studiet innen eller etter første studieår).

UiB sammenlignet med UiO og NTNU

Likelydende spørsmål er også stilt til andre læresteder i forbindelse med Universells læringsmiljøundersøkelse 2012⁵. Skalaene i undersøkelsene er ulike (UiB benytter en sekspunkts skala, Universell benytter en fempunkts), men en grov sammenligning kan gjøres ved å omregne skalaene proporsjonalt. Universell framstiller data fra læringsmiljøundersøkelsen på en skala fra 0 til 100, og ved å transformere skalaen fra UiBs undersøkelse tilsvarende får vi disse gjennomsnittene:

UiB: 78

UiO: 73

NTNU: 78

Universells undersøkelse viser at forskjellene mellom de ulike lærestedene som deltok er relativt små, og at studentene generelt trives også ved de store lærestedene. Samtidig viser sammenligningen med «UiB-student 2013» at bergensstudentene ser ut til å uttrykke noe større grad av trivsel enn studentene ved UiO.

Anbefale studiested

Et annet uttrykk for om studentene er tilfreds med studiesituasjonen, er å måle om respondentene ville anbefale studiet og studiestedet til andre. Dette er gjort i alle studentundersøkelsene ved UiB siden 2001.

Tabell 5 "Vil du kunne anbefale UiB som studiested?" Prosentandeler 2001-2013

	2001	2003	2005	2007	2009	2013
Ja	80	87	88	88	89	90
Nei	3	2	4	3	3	3
Usikker	17	11	8	9	8	8

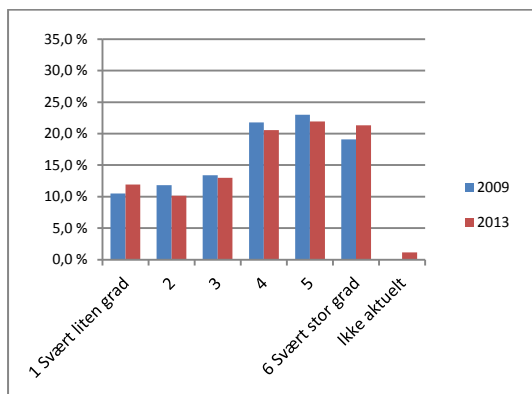
Generelt vil en svært stor andel anbefale studiestedet, og fordelingene har i hovedsak vært stabile siden 2003, men viser også en svakt positiv tendens.

Det er ingen signifikante forskjeller mellom fakultet og studieløp, men datamaterialet peker på tendenser tilsvarende «trivsel»-indikatoren foran.

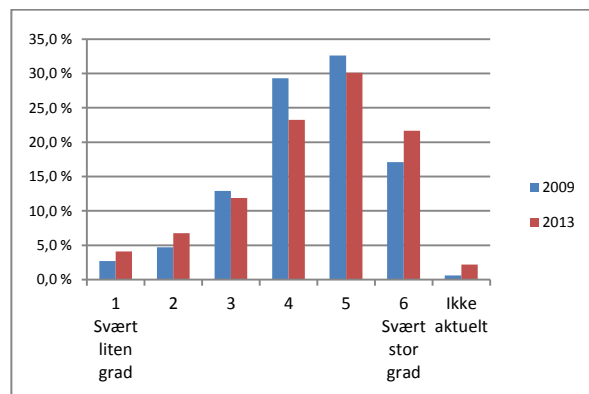
⁵ <http://www.universell.no/lmu/laeringsmiljoeundersoeelser/>

Sosial og faglig integrasjon

Referanserammen for de foregående analysene er UiB som studiested, og studentene kan ha andre vurderinger av institusjonen enn av sine enkelte studieprogram. Faglig og sosial tilhørighet, i hvilken grad studentene føler seg som del av et fagmiljø, gir et mer direkte mål på tilfredshet med studiesituasjonen. I UiBs trivsels- og studiegjennomføringsundersøkelse fra 2009 ble integrasjon trukket frem som den viktigste forklaringsfaktoren for frafall, og vi skal komme tilbake til denne problematikken i senere drøfting av studiegjennomføring.

Figur 3 I hvilken grad føler du sosial tilhørighet til studieprogrammet ditt.

Figur 4 I hvilken grad føler du faglig tilhørighet til studieprogrammet ditt.

Et klart flertall av studentene gir uttrykk for både faglig og sosial tilhørighet til studieprogrammene sine, men fordelingene er betydelig jevnere enn trivselsindikatoren foran. Det er naturlig at tilhørigheten i første rekke er faglig, da studenter har sosiale nettverk også utenfor studieprogrammet. Likevel er det verd å merke seg at over en tredjedel av studentene føler liten eller svært liten sosial tilhørighet til programmet de går på, og nærmere en fjerdedel føler liten *faglig* tilhørighet.

Det har ikke skjedd en betydelig endring over tid – gjennomsnittet på skalaen er tilnærmet uendret fra 2009, men en noe større andel velger de mest ekstreme kategoriene i 2013.

Tabell 6 Faglig og sosial tilhørighet etter fakultet. Gjennomsnitt skala 1-6

	Faglig tilhørighet	Sosial tilhørighet
HF	4,1	3,4
JUSS	4,7	4,2
MN	4,4	4,1
MOF	4,8	4,8
PS	4,3	3,9
SV	4,1	3,6
Total	4,4	4,0

Tabell 7 Faglig og sosial tilhørighet etter studieløp. Gjennomsnitt skala 1-6

	Faglig tilhørighet	Sosial tilhørighet
Master/profesjon	4,8	4,5
5-6 år		
Toårig master	4,6	4,0
Bachelor	4,1	3,7
Årsstudier	3,6	3,1
Annet	4,1	3,5
Total	4,4	4,0

Tabell 8 Sosial tilhørighet etter geografisk bakgrunn. Gjennomsnitt

Innflytter	Sosial tilhørighet
Nei	3,6
Fra vestlandet	4,1
Fra en annen landsdel	4,2
Fra utlandet	3,7
Total	4,0

Faglig og sosial tilhørighet viser klart større variasjon mellom fakultet og studieløp, enn generell trivsel ved institusjonen. Juss og MOF scorer klart høyere på disse indikatorene, mens SV og HF scorer lavt. Forskjellen kan delvis knyttes til studieløpene som karakteriserer disse fakultetene, der MOF og Juss er dominert av rene profesjonsprogrammer, mens HF og SV har en klar overvekt av disiplinprogrammer (og også årsstudier og videreutdanninger, som scorer lavest på integrasjonsindikatorene).

Ut over karakteristika ved selve programmene, kan en mulig forklaring være at sosial tilhørighet kan knyttes til studentenes geografiske bakgrunn – studenter som kommer fra

lærestedet vil sannsynligvis pleie daglig omgang med sosiale nettverk utenfor selve studiesituasjonen, og derfor ha mindre tilknytning til studieprogrammet som sosial arena. Profesjonsprogrammene (særlig juss, odontologi, medisin og psykologi) rekrutterer i større grad nasjonalt enn andre fag, og har dermed en større andel innflyttere. Datagrunnlaget gir noe støtte til en slik teori: en enkel fordeling viser at studenter som bodde i Bergen før de begynte å studere, har en svakere sosial tilhørighet til studieprogrammet enn andre. Faglig tilhørighet viser ikke samme fordelingen. Utenlandske studenter har også svakere sosial tilhørighet, men det kan forklares ved andre faktorer - en stor andel av utlendingene er utvekslingsstudenter som har studierett på et fakultet, ikke et spesifikt program.

Selv om forskjeller på sosial tilhørighet etter geografisk bakgrunn er signifikante, er de ikke svært store. Noe av forklaringen på forskjellene kan ligge i kulturforskjeller mellom de ulike fakultetene. Samtaler med studentene bekreftet langt på vei at det er store forskjeller mellom ulike fakultet i forhold til hvordan integrerende tiltak organiseres – på programnivå, på instituttnivå eller på fakultetsnivå. Også omfanget og formen på undervisning kan virke inn på graden av samhandling og integrasjon. Informanter på SV-fakultetet pekte på at mange på lavere grad identifiserte seg først og fremst som SV-studenter, og at den konkrete programtilhørigheten hadde mindre betydning.

Mobbing, trakassering og uønsket oppmerksomhet

Mobbing, trakassering og uønsket oppmerksomhet kan virke sterkt negativt både for den enkelte som blir rammet, og på læringsmiljøet som helhet. Undersøkelsen viser at dette er problemer som angår mindre grupper. 3% svarte at de hadde opplevd mobbing, trakassering eller uønsket oppmerksomhet, og dette er tilnærmet likt med målingen i studentbarometeret 2009. Det er ingen signifikante forskjeller mellom fakultet, studieløp eller kjønn.

Studentorganisasjoner

I det helhetlige læringsmiljøet har studentorganisasjoner og studentdrevne tiltak en sentral plass. Nærmere 60% oppgir at de deltar i en eller annen form for organisert aktivitet, der idrett og studentforeninger utgjør de største kategoriene.

Tabell 9 «Deltar du i noen av de følgende aktiviteter dette semesteret?» etter fakultet. Fargekoder viser høye (blått) og lave (rødt) verdier etter fakultet for hver type aktivitet.

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Totalt
Student- og/eller fagpolitisk arbeid	8 %	12 %	6 %	13 %	8 %	13 %	10 %
Studentforeninger	12 %	34 %	23 %	33 %	9 %	23 %	22 %
Studentmedier (avis, radio, TV, o.l.)	6 %	2 %	1 %	5 %	2 %	6 %	4 %
Idrett	17 %	38 %	29 %	32 %	20 %	17 %	25 %
Kulturelle organisasjoner	12 %	9 %	5 %	10 %	5 %	10 %	9 %
Livssyns/religiøse foreninger	4 %	2 %	3 %	8 %	3 %	3 %	4 %
Ideelle/humanitære organisasjoner	7 %	14 %	4 %	9 %	7 %	6 %	7 %
Faglige fora innenfor ditt studium	13 %	7 %	15 %	16 %	12 %	8 %	12 %
Faglige fora utenfor ditt studium	3 %	3 %	3 %	3 %	5 %	5 %	4 %
Annet	7 %	5 %	8 %	6 %	8 %	6 %	6 %
Ingen	47 %	30 %	45 %	31 %	55 %	46 %	43 %
I alt	363	242	315	262	199	357	1 738

På et overordnet nivå er det samsvar mellom fakultetene som scorer høyest på sosial integrasjon og trivsel (MOF og Juss), og de som har høyest grad av deltagelse i utenomfaglige aktiviteter. På MOF og Juss er deltakelse nærmere 70% av studentene i en eller flere former for aktivitet. Psykologistudentene er de som er minst aktive.

Tabell 10 Andel aktive etter studieløp, prosent

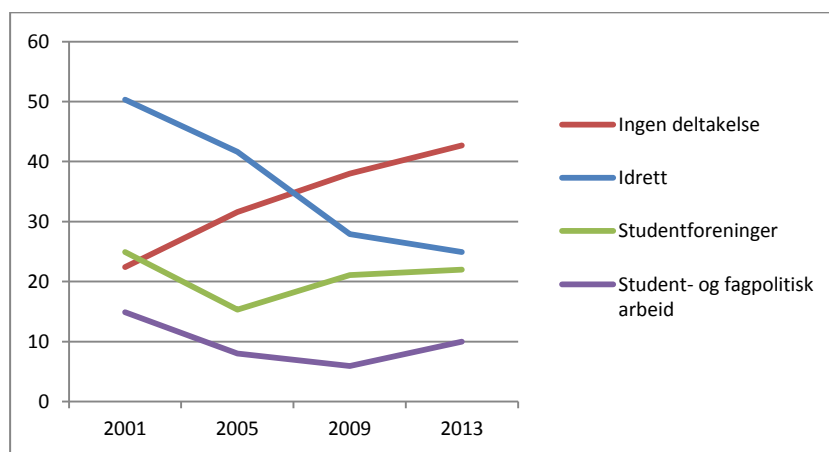
Master/profesjon 5-6 år	69,6
Toårig master	48,8
Bachelor	58,3
Årsstudier	35,6
Annet	34,6
Total	57,7

Tabell 11 Sosial tilhørighet etter aktivitet

Sosial tilhørighet		Deltar i aktiviteter	
		Ikke aktiv	Aktiv
Sosial tilhørighet	Lav	44,9	28,5
	Høy	55,1	71,5

Dette reflekteres også når tallene brytes ned etter studieløp. Profesjonsstudentene er de klart mest aktive, mens gruppene med mer marginal tilknytning (årsstudenter og andre) er relativt lite aktive.

Tabell 11 viser at det er en tydelig sammenheng mellom deltagelse i utenomfaglige aktiviteter og sosial tilhørighet – av dem som ikke var aktive følte 45 % lav sosial tilhørighet til programmene sine, mot 29 % for dem som deltok i en eller flere typer aktiviteter. Datamaterialet tyder også på en viss sammenheng mellom aktivitet og trivsel på lærestedet, men den direkte sammenhengen er svakere.

Figur 5 Deltakelse i utvalgte utenomfaglige aktiviteter 2001-2013 - prosent.

Datamaterialet tyder på en tendens til at deltagelse i utenomfaglige aktiviteter er redusert over tid⁶. Mens bare 22% oppga at de ikke hadde deltatt i noen aktiviteter i 2001, er denne andelen økt til 43% i 2013. Det er særlig færre som oppgir deltagelse i idrett. Det er usikkert om dette betyr at studenter trener mindre - det kan henge sammen med at en større andel bruker treningssentre og individuelle treningsopplegg heller enn organiserte idrettsaktiviteter. Færre oppgir å delta i student- og fagpolitisk arbeid og studentforeninger enn i 2001, men andelen har økt fra de foregående målingene.

Fysisk læringsmiljø

Det fysiske læringsmiljøet er en viktig del av rammene rundt studiet, og studentene er naturlig nok særlig opptatt av å ha tilfredsstillende arbeidsvilkår. Hvilke faktorer som har mest betydning varierer i stor grad mellom fag og studieløp, men enkelte forhold berører de fleste studenter. Dette omfatter i første rekke auditorier, lesesaler, kantiner og toaletter. Universitetets læringsmiljøutvalg foretar jevnlig besøk på de enkelte fakultet, og de studenttillitsvalgte perspektiv på utfordringer i det fysiske læringsmiljøet er derfor godt

⁶ Spørsmålsformuleringen fra 2001 er noe forskjellig fra senere undersøkelser, da det ble spurt om studentene «deltok eller hadde deltatt i følgende aktiviteter». Senere undersøkelser spør om deltagelse på undersøkelsestidspunktet.

dokumentert. «UiB-student 2013» dokumenterer i hvilken grad forholdene oppfattes som relevante og tilfredsstillende av studentene selv.

Tabell 12 Fysisk læringsmiljø - bruk og tilfredshet. Tilfredshet prosentuert ut fra aktive brukere.

	Hvor ofte bruker				Tilfreds	Tilfredshet	
	Ofte	Av og til	Sjelden/ aldri	Ikke aktuelt		Både og	Ikke tilfreds
Auditorier/forelesningssaler/ undervisningsrom	65%	16%	12%	7%	56 %	32%	13%
Lesesalsplass/studentarbeidsplass	51%	15%	28%	7%	46 %	29%	25%
PC-rom/Datasal	24%	18%	47%	11%	50 %	34%	15%
Grupperom	26%	23%	42%	10%	46 %	35%	19%
Bibliotek	37%	21%	36%	6%	73 %	20%	7%
Laboratorium/Andre øvelsesrom (gymsal, studio, scene, praksisrom o.l.)	11%	8%	35%	46%	53 %	36%	11%
Kantine/kafe	49%	21%	24%	7%	54 %	30%	16%
Sosiale soner (sittegrupper, pausekroker, uformelle samlingssteder	28%	20%	38%	14%	41 %	37%	22%
Toaletter	68%	15%	11%	5%	47 %	29%	24%

Undersøkelsen måler bruk og tilfredshet med ulike typer fasiliteter, delvis etter modell fra Universells læringsmiljøundersøkelse 2012⁷. Tanken er at dokumentasjon på negative forhold som angår mange, kan prioriteres foran forhold som angår færre. Det er likevel viktig å peke på at forhold som angår relativt få på et aggregert nivå, i praksis kan være konsentrert om og berøre hele fagmiljø, og dermed få større konsekvenser enn oversiktsbildene tilsier.

Eksempelvis har Griegakademiet relativt få studenter, men hele fagmiljøet er påvirket av uhensiktsmessige lokaler på Nygård skole. Forpliktelser for universell utforming gjør også at tiltak for mindre grupper må og bør prioriteres.

Generelt uttrykker studentene tilfredshet med fysiske rammebetingelser, bare et mindretall gir uttrykk for direkte utilfredshet med forholdene. Bibliotekstjenestene peker seg ut på den positive siden – en stor andel av studentene benytter bibliotekene, og av forholdene som er målt kommer de klart best ut - $\frac{3}{4}$ av de aktive brukerne uttrykker tilfredshet med bibliotekene.

Av forhold som angår et flertall av studentene skiller lesesaler og toalettforhold seg mest ut på den negative enden av skalaen. Sosiale soner har den laveste tilfredshetsandelen – dette omfatter færre brukere, men antallet brukere kan være påvirket av lav tilfredshet snarere enn manglende tilbud.

Vi må gå ut fra at vurderingen av fysiske fasiliteter i stor grad varierer etter lokalenes alder og vedlikehold. Ved alle fakultetene er det gjort investeringer i bygninger og utstyr, men ikke for alle studentgrupper, og det vil derfor være stor variasjon også innad på de enkelte fakultet.

I Tabell 13 er variablene for tilfredshet foran summert til en samlet indeks. En gjennomsnittsscore er beregnet for hver person ut basert på de fasiliteter de benytter og scorer. Det er ikke store forskjeller mellom fakultetene – MOF-studentene gir høyest score til fysisk læringsmiljø, som kan reflektere at de fleste fag har nye og renoverte bygg. Psykologi scorer lavest. På alle fakulteter er det relativt stor indre variasjon, og andre skaleringsmetoder kan gi noe forskjellige utslag.

⁷ Målemetoden skiller seg fra UiBs læringsmiljøundersøkelse 2010, som ikke målte tilfredshet med fasiliteter direkte, kun ulike aspekt ved fasilitetene.

Tabell 13 Gjennomsnittsscore på tilfredshetsmål, skala 1 (svært misfornøyd) til 5 (svært fornøyd)

	Mean	N	Std
HF	3,5	340	0,7
Juss	3,4	240	0,7
MN	3,6	306	0,7
MOF	3,7	260	0,7
PS	3,3	190	0,8
SV	3,4	348	0,7
Total	3,5	1 684	0,7

Studentarbeidsplasser er nevnt foran som et spesielt viktig forhold, og her uttrykker over en tredjedel av respondentene fra Psykologi misnøye. MN-fakultetet har mange eldre lokaler som særlig rommer fasiliteter for laveregradsstudenter, og selv om fakultetet kommer positivt ut i gjennomsnittstallene, er en stor andel misfornøyd med både lesesaler og auditorier.

Tabell 14 Misnøye med fasiliteter etter fakultet. Andel misfornøyd (respons 4-5) på tilfredshetsvariable. Fargekode indikerer relativ grad av misnøye etter fakultet der høye verdier for en egenskap (stor misnøye) er kodet rødt, og lav misnøye er kodet blått.

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Totalt ⁸
Auditorier/forelesningssaler/undervisningsrom	12 %	10 %	14 %	9 %	17 %	8 %	11 %
Lesesalsplass/studentarbeidsplass	19 %	21 %	24 %	12 %	34 %	20 %	21 %
PC-rom/Datasal	10 %	10 %	6 %	8 %	19 %	11 %	10 %
Grupperom	11 %	18 %	11 %	11 %	21 %	15 %	14 %
Bibliotek	5 %	6 %	4 %	8 %	6 %	5 %	6 %
Laboratorium/Andre øvelsesrom	3 %	2 %	4 %	2 %	3 %	4 %	3 %
Kantine/kafe	12 %	19 %	13 %	14 %	15 %	15 %	14 %
Sosiale soner	11 %	20 %	11 %	16 %	18 %	19 %	15 %
Toaletter	27 %	28 %	18 %	13 %	24 %	24 %	22 %

I samtaler med studenter på MN ble det pekt på at det var stor forskjell på tilretteleggingen for masterstudenter og laveregradsstudenter, der det ble hevdet at masterstudentene hadde svært gode forhold, mens bachelorstudentene hadde til dels dårlige arbeidsvilkår. Det underliggende datamaterialet ser ut til å gi delvis støtte til denne påstanden – av de større studentgruppene er masterstudentene på MN de som er mest tilfreds på universitetet (skalagjennomsnitt på 3,8), mens bachelorstudentene scorer på gjennomsnittet for universitetet. MOF, som også kommer positivt ut, har helt nye lokaler for studentarbeidsplasser og undervisning. I samtalen med studentutvalget på MOF ble det bekreftet at nye lokaler hadde ført til en vesentlig forbedring av arbeidsforholdene etter en periode med innkjøringsproblemer, men det ble også pekt på at odontologi- og tannpleiestudentene har mistet et fast og mye brukt lokale for sosiale arrangement. Ved nybygg er det viktig å ta vare på slike hensyn.

Respondenter som oppga at de var misfornøyd med ulike fasiliteter, fikk oppfølgingsspørsmål der de ble bedt om å spesifisere hva de var misfornøyd med. Både for auditorier, studentarbeidsplasser og pc-rom var det først og fremst luftkvalitet og temperatur som ble trukket fram som negativt. For grupperom, bibliotek og sosiale soner er det tilgang og plass som blir pekt på som hovedutfordringer (for bibliotekene også åpningstider). Renhold er det største problemet knyttet til toalett, mens prisnivå og utvalg trekker ned for kantinene. Studentene ble også bedt om å spesifisere *hvilke* bygg de var misfornøyd med. Resultatene vil bli lagt fram for fakultetene separat.

⁸ Totaltallene blir forskjellige fra Tabell 12 på grunn av ulik håndtering av manglende verdier.

Tabell 15 Misnøye med fasiliteter - prosent av respondenter som svarte «misfornøyd» på ulike fasiliteter. Fargeskala angir hva misnøyen gjelder per fasilitet, ved høye (rødt) og lave verdier (blått) per kolonne / fasilitet

	Auditorier	Lesesaler	Pcrom	Grupperom	Bibliotek	Øvelsesrom	Sosiale soner	Toalett	Kantine
Luftkvalitet	76 %	68 %	61 %	46 %	19 %	29 %	15 %	27 %	7 %
Temperatur	57 %	62 %	40 %	36 %	12 %	24 %	19 %	16 %	14 %
Lysforhold	35 %	39 %	24 %	21 %	7 %	20 %	11 %	16 %	5 %
Renhold	16 %	26 %	22 %	13 %	5 %	14 %	19 %	67 %	11 %
Tilgjengelighet	12 %	26 %	32 %	51 %	23 %	18 %	45 %	25 %	10 %
Støynivå	23 %	26 %	22 %	8 %	21 %	6 %	18 %	5 %	23 %
Åpningstider	12 %	24 %	14 %	13 %	23 %	6 %	13 %	4 %	36 %
Plassmangel	30 %	45 %	35 %	49 %	51 %	20 %	42 %	18 %	28 %
Prisnivå									76 %
Vareutvalg									56 %
Annet	17 %	14 %	9 %	8 %	9 %	18 %	10 %	17 %	7 %
Vet ikke	3 %	3 %	11 %	8 %	20 %	39 %	14 %	7 %	4 %
Total	540	1 195	470	592	180	98	517	743	679

Fysiske plager som følge av arbeidsmiljø

Negative miljøfaktorer kan gi konkrete utslag i fysiske plager og sykdommer. 12 % av respondentene oppga at de hadde opplevd fysiske plager som følge av arbeidsmiljøet ved UiB. I læringsmiljøundersøkelsen 2010 ble det stilt et tilsvarende spørsmål – da oppga 29% at de hadde opplevd fysiske plager. I 2010-undersøkelsen ble det imidlertid ikke spurt eksplisitt om arbeidsmiljø ved UiB, og respondentene kan dermed ha tolket spørsmålet generelt, og ikke i studiekontekst. Studentene på Juss er de eneste som merker seg ut i negativ retning. Den høye andelen kan ha sammenheng med store problemer med oppvarming av lesesalene under den vedvarende kuldeperioden vinteren 2013. I intervju med studentene ble dette trukket fram som et særlig negativt forhold, og studentene uttrykte ønske om en beredskapsordning med alternative varmekilder til bruk i slike situasjoner.

Tabell 16 Fysiske plager som følge av arbeidsmiljø på UiB

HF	10%
JUSS	21%
MN	10%
MOF	8%
PS	14%
SV	13%
Total	12,4%

IKT, digitalisering og tilstedeværelse på campus

Utviklingen innen IKT og nettbaserte tjenester har ført til at mange daglige gjøremål ikke lenger krever fysisk tilstedeværelse på bestemte steder på campus, eksempelvis oppgavearbeid, tilgang på oppslagsverk og tidsskrift, kommunikasjon med veiledere og andre studenter. I 2013 har nærmere 90% av studentene tilgang på bærbar datamaskin – en markant økning over en tiårsperiode. I 2003 oppga 77% at de ”disponerte egen pc”, men andelen bærbare enheter må vi gå ut fra var vesentlig lavere.

Tabell 17 Tilgang på IKT

Stasjonær datamaskin	49%
Bærbar datamaskin	89%
Nettbrett	25%
Smarttelefon	73%

Det har derfor lenge vært spekulert i om studentene i mindre grad vil bruke universitetsområdet som læringsarena og sosial arena. I studentbarometeret 2001 oppga 75% at de planla å være tilstede på campus fire dager i uken eller mer, mens 66% sa at de var tilstede like ofte 2013-målingen. Med forbehold om sammenlignbarhet⁹ kan vi derfor anta fra at tid på campus faktisk har gått noe ned i perioden.

⁹ Ordlyd i 2001: «Hvor ofte planlegger du å være til stede på universitetsområdet dette semesteret» (kategorier), 2013: «I gjennomsnitt, hvor mange dager er du på campus i løpet av en vanlig uke i semesteret?» (åpent svar).

Det er en relativt klar gruppering av fakultetene i 2013, der studentene på HF, SV og psykologi er til stede på campus i mindre grad enn studentene på juss, MN og MOF. Integrerte master- og profesjonsstudenter er de som bruker mest tid på campus, mens mer marginale grupper (årsstudier, andre) naturlig nok er til stede i mindre grad.

Tabell 18 Antall dager i uken på campus 2001-2013

	2001	2013
4 dager eller mer	75 %	66 %
1-3	15 %	26 %
Sjeldnere	9 %	9 %

Tabell 19 Dager i uken på campus etter fakultet

	Mean	N	St.dev
HF	3,3	360	1,9
JUSS	4,1	243	1,7
MN	4,2	321	1,6
MOF	4,2	252	1,6
PS	3,4	194	1,9
SV	3,6	363	1,7
Total	3,8	1 733	1,8

Tabell 20 Dager i uken på campus etter studieløp

	Mean	N	St.dev
Master/profesjon 5-6 år	4,2	568	1,6
Toårig master	3,7	279	1,9
Bachelor	3,8	681	1,6
Årsstudier	3,3	105	1,6
Annet	1,8	100	2,1
Total	3,8	1 733	1,8

Prosjektet DigUiB tar sikte på å utvikle mulighetene for nye pedagogiske virkemidler som ligger i utbredelsen av ny teknologi. Fram til vinteren 2013 har innsatsen vært fokusert på digitalisering av pensum, digital eksamen og opptak og publisering av forelesninger. Samtaler med studentene bekrefter at de prioriterer digitalisering svært høyt, spesielt digital eksamen og opptak av forelesninger.

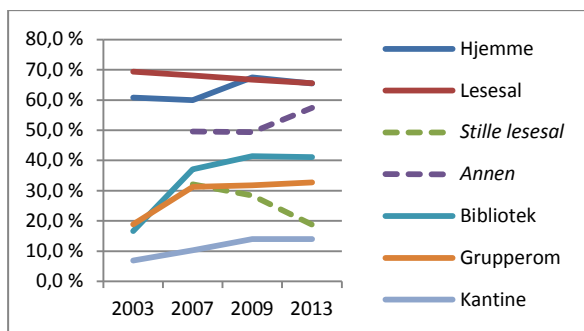
Verdien av opptak av forelesninger har vært omdiskutert i fagmiljøene, og en av innvendingene har gått på at studentene vil slutte å delta på forelesninger, og i ennå mindre grad enn tidligere være tilstede og integrert i campuslivet. Tabell 21 viser at studentene i overveiende grad tror de vil benytte opptak som supplement, og ikke basere seg på å kun benytte opptak. Fordelingene er nær identiske med tilsvarende måling i studentbarometeret 2009. Selv om studentene uttrykker *intensjon* om å fortsatt delta på forelesninger, trenger ikke det nødvendigvis være tilfelle. Pilotprosjektene kan tyde på at opptak blir mye brukt av studentene, men at en bør tilpasse undervisnings- og publiseringsopplegget slik at studentene fortsatt blir motivert til å delta på forelesninger.

Tabell 21 "Dersom forelesninger på et emne du tok ved UiB ble tilgjengelig på internett, ville du..."

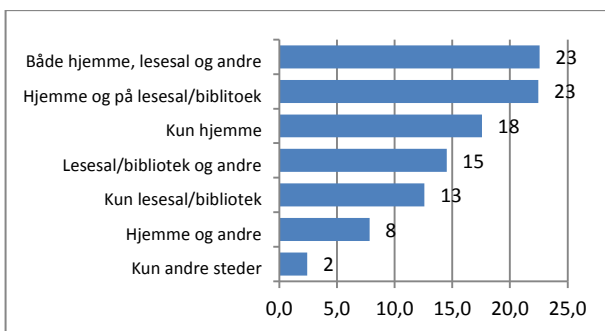
Ikke bruke opptak	8 %
Både forelesninger og opptak	80 %
Kun forelesninger	8 %
Vet ikke/Ikke aktuelt	5 %

Preferanser for selvstudium

På undersøkelsestidspunktet var DigUiB fremdeles et pilotprosjekt, og omfanget av opptak av forelesninger var marginalt. Organisert undervisning og seminar/gruppearbeid krever fremdeles tilstedeværelse på campus, mens studentene i dag står friere til å velge arenaer for selvstudier. Økende fleksibilitet og større utbredelse av mobil IKT kan gjøre at behovene knyttet til studentarbeidsplasser for selvstudier endres. Spørsmål om foretrukket arbeidssted for selvstudium er stilt i studentbarometrene i 2003, 2007 og 2009, med noe ulike kategorier over tid. Fra 2007 er det skilt mellom lesesaler «uten anledning til å bruke laptop, mobil, mp3-spiller, o.l.» (*Stille* i den videre framstillingen) og lesesaler *med* slik mulighet (*Annet*). Fra 2007 er det også en kategori for «annet» (eksempelvis kontor, plass utenfor UiB) og felles arbeidsrom på studentboliger (f.eks. Fantoft).

Figur 6 Foretrukket arbeidssted for selvstudier 2003-2013

Figur 7 Foretrukket arbeidssted - kombinasjoner, prosent

Over tid er det en svak tendens til synkende preferanse for lesesaler, og en svakt økende tendens til at studentene foretrekker å gjøre selvstudier hjemme. Fra målingen i 2007 er det en markant *nedgang* i preferanse for stille lesesal, og en tilsvarende økning for lesesaler med mulighet for eget utstyr. Det er også en økning i preferanse for bibliotek, grupperom og kantine.

På spørsmålet om foretrukket arbeidssted kan respondentene krysse av flere alternativ og et flertall av studentene ga opp flere preferanser. Figur 7 viser fordelingen for ulike kombinasjoner (framstillingen er forenklet ved å gruppere lesesaler og bibliotek i en kategori, ”hjemme” i en kategori og alle andre preferanser i en kategori). Kombinasjoner av alle typer arbeidssteder, og kombinasjon lesesal og hjemme, forekommer hyppigst.

Tabell 22 Foretrukket arbeidssted for selvstudium, etter fakultet. Fargekoder etter type arbeidssted (rekker)

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Total	N
Hjemme	74 %	53 %	61 %	68 %	64 %	67 %	65 %	1 154
Fellesrom på studentbolig	2 %	0 %	3 %	1 %	2 %	2 %	2 %	30
Lesesal	53 %	80 %	62 %	77 %	61 %	65 %	66 %	1 155
Stille	17 %	17 %	19 %	14 %	20 %	26 %	19 %	331
Annet	45 %	75 %	51 %	71 %	55 %	55 %	57 %	1 013
Bibliotek	42 %	41 %	31 %	43 %	47 %	44 %	41 %	724
Grupperom	26 %	27 %	36 %	51 %	31 %	28 %	33 %	577
Kantine	17 %	5 %	22 %	13 %	11 %	12 %	14 %	247
Annet	17 %	4 %	15 %	6 %	12 %	8 %	11 %	188
Totalt	372	245	317	269	200	360		1 763

Det er en viss forskjell mellom fakultetene når det gjelder hvilke arbeidssteder studentene foretrekker. Studentene på HF gir i større grad uttrykk for preferanse for hjemmearbeid enn andre, og mindre for lesesal. Ved Det juridiske fakultet er forholdet motsatt – fakultetet har den laveste andelen studenter som foretrekker å arbeide hjemme, og den høyeste andelen som foretrekker lesesalsplasser.

Til tross for at mange gir uttrykk for å foretrekke å arbeide også andre steder enn på lesesaler, oppfatter studentene tilgang på lesesalsplasser som svært viktig. Nærmere 80% oppga at det var viktig, herunder 53% som oppga at det var svært viktig å ha en lesesalsplass/student-arbeidsplass. Studentenes vurderinger har vært tilnærmet uforandret over en tiårsperiode, der målingene fra 2003, 2007 og 2009 viser et snitt på 4,7-4,8 på sekspunktsskalaen, tilsvarende resultatet for 2013.

Tabell 23 Hvor viktig er det for deg å ha en lesesalsplass, gjennomsnitt 1 (helt uviktig) – 6 (svært viktig) etter fakultet

	Mean	N	Std
HF	4,4	372	1,8
JUSS	5,0	245	1,5
MN	4,9	317	1,5
MOF	5,0	269	1,5
PS	4,8	200	1,8
SV	4,7	360	1,7
Total	4,8	1763	1,7

Tabell 24 Hvor viktig er det for deg å ha en lesesalsplass, gjennomsnitt skala 1-6 etter studieløp

	Mean	N	Std
Master/profesjon 5-6 år	5,1	576	1,4
Toårig master	4,8	287	1,8
Bachelor	4,7	686	1,6
Årsstudier	4,7	107	1,6
Annet	3,7	107	2,1
Total	4,8	1763	1,7

Læringsmiljø – konklusjoner

I analyser av læringsmiljø er det lett å være problemfokusert. ”UiB-student 2013” viser at et stort flertall trives som studenter ved UiB, og at andelen som trives har økt siden studentbarometrene startet. De fleste gir positive tilbakemeldinger på fysiske læringsmiljøfaktorer, og ingen fakultet peker seg ut i nevneverdig negativ forstand. En stor andel deltar aktivt i utenomfaglige aktiviteter. Det kan vises at både fysisk læringsmiljø, deltakelse i studentlivet og følelse av sosial tilhørighet henger sammen med trivsel. Undersøkelsen gir et godt grunnlag for å promotere læringsmiljøet i rekruttering av nye studenter.

Noen forhold er det likevel viktig å påpeke. Undersøkelsen er i 2013 tatt opp i vårsemesteret, og på måletidspunktet har mange av førsteårsstudentene allerede falt fra. Det kan ha mange årsaker, blant annet mindre sterk sosial og faglig tilhørighet. En undersøkelse gjennomført i midten av høstsemesteret kunne kanskje ha vist noe lavere scorer for trivsel og integrasjon. Av utfordringer som undersøkelsen viser, kan nevnes:

- Andelen som ikke føler seg faglig og sosialt integrert er relativt høy
- Nedgang i utenomfaglige aktiviteter, med mulig konsekvens av lavere trivsel og integrasjon og potensielt større frafall
- Inneklima er en vedvarende utfordring i mange bygg. Studentene foreslår akuttberedskap i tilfelle sterke kuldeperioder og skader på bygg
- Gode studentarbeidsplasser vurderes som svært viktig av studentene, men endringer i studiehverdagen har gjort at det stilles andre krav til studentarbeidsplasser enn før. Dette har vært et sentralt fokusområde for Læringsmiljøutvalget ved UiB.
- Satsingen på digital undervisning i DigUiB-prosjektet er viktig og bør styrkes i følge studentene som har deltatt i pilotprosjektene. Samtidig bør universitetet være bevisst på tiltak for å fortsatt knytte studentene til campus

Utfordringer i fysisk læringsmiljø er i stor grad knyttet til bestemte institutt og bestemte bygg. Universitetets arbeid med læringsmiljø følger en egen handlingsplan, og mer detaljerte analyser kan vise om handlingsplanen er i overensstemmelse med studentenes vurderinger. Respondentene i spørreundersøkelsen og studentrepresentantene i intervjurundene på fakultetene har spesifisert hvilke bygg og hvilke forhold utfordringene gjelder, og oversikter over dette vil legges fram for fakultetene.

Kvalitet i utdanningen

Mens læringsmiljøet danner ytre rammer for studier og studentliv, er det det faglige opplegget som utgjør de vitenskapelig ansattes bidrag til utdanningene, og som i siste instans avgjør verdien av utdanningene for videre studier, forskning og arbeidsliv. Undersøkelsen tar opp tema knyttet til undervisning, vurdering, veiledning, forskningsbasis og mobilitet. En arbeidsgruppe utarbeidet i 2012 et sentralt notat som ligger til grunn for arbeidet med studiekvalitet, og UiB har klare og høye mål for kvalitet i utdanningen.

Igjen vil framstillingen illustrere store forskjeller internt på fakultetene, som det er vanskelig å fange opp i en generell framstilling. Mange forhold kan uansett kun måles adekvat på emne- og kursnivå, og i tillegg til overordnede vurderinger av pedagogiske opplegg er det derfor også naturlig å ha fokus på fagmiljøenes egne evalueringsopplegg.

Undervisning og vurdering

Undervisning og vurdering er de sentrale virkemidlene i universitetspedagogikken, og særlig har vurderingsformer vært et sentralt tema for rektoratet og Universitetets utdanningsutvalg de senere år¹⁰. Problemstillinger knyttet til pedagogikk er ikke av ny dato, men har blitt aktualisert av implementeringen av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket og mulighetsrommet som ligger i nyere digitale verktøy.

Det er et mål at universitetet skal tilby undervisning av høy kvalitet, og at studentene skal møte varierte undervisnings- og vurderingsformer som kan stimulere til et bredt sammensatt sett av kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanser. I hvilken grad møtes slike målsetninger ved Universitetet i Bergen?

Tilfredshet med undervisning og faglig utbytte av forelesninger

Undersøkelsen tar sikte på å måle tilfredshet med undervisning og forelesninger generelt, og for ulike spesifikke undervisningsformer.

Tabell 25 "Hvor fornøyd er du med undervisningen på forelesningene du følger dette semesteret", etter fakultet, prosentuert ut fra de som oppgir en holdning

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Total
Misfornøyd	12 %	7 %	17 %	21 %	6 %	15 %	13 %
Middels	32 %	20 %	36 %	37 %	28 %	36 %	32 %
Fornøyd	56 %	73 %	47 %	42 %	66 %	49 %	55 %
Vet ikke/ ikke relevant	11 %	7 %	14 %	6 %	10 %	15 %	11 %

Tabell 26 "Hvor fornøyd er du med undervisningen på forelesningene du følger dette semesteret", etter studieløp, prosentuert ut fra de som oppgir en holdning

	PR	M2	BA	År	Annet
Misfornøyd	14 %	7 %	16 %	11 %	12 %
Middels	30 %	29 %	37 %	30 %	25 %
Fornøyd	56 %	64 %	48 %	59 %	63 %
Vet ikke/ ikke relevant	7 %	31 %	7 %	4 %	11 %

"PR"-Femårige masterprogram og profesjonsutdanninger, "M2", toårige masterprogram, "BA"-Bachelor, "År" årsstudier

I undersøkelsen gir et flertall av dem som har en mening, uttrykk for at de er fornøyd med undervisningen på forelesningene, presisert som "forelesers formidlingsevne og pedagogiske metoder, rammene rundt undervisningen, etc" – 15% er svært fornøyd. 13 % oppgir at de er misfornøyd. Særlig Juss-studentene markerer seg med svært positive vurderinger av undervisningen, mens MOF-studentene i dette tilfellet gir den mest kritiske evalueringen. I forhold til studieløp er det særlig bachelorstudenter som er mindre fornøyd med undervisningen. Masterstudenter på andre år følger normalt ikke ordinære forelesninger, og

¹⁰ Se bl.a. UU-saker 17/12, 63/12, notatet "Kvalitet i utdanningene" og lokale og nasjonale studiekvalitetsarrangement i 2012 og 2013.

viser en høy andel som har merket av for "Ikke relevant" (disse er tatt ut av prosentueringsgrunnlaget i tabellene).

I tillegg til det pedagogiske opplegget ble studentene bedt om å vurdere sitt eget faglige utbytte av forelesningene.

Tabell 27 "Hvor fornøyd er du med det faglige utbyttet av forelesningene du følger dette semesteret", etter fakultet, prosentuert ut fra de som oppgir en holdning

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Total
Misfornøyd	9 %	5 %	11 %	10 %	6 %	12 %	9 %
Middels	23 %	17 %	33 %	34 %	30 %	32 %	28 %
Fornøyd	68 %	78 %	57 %	56 %	64 %	56 %	63 %
Vet ikke/ ikke relevant	12 %	6 %	12 %	6 %	9 %	13 %	10 %

Tabell 28 "Hvor fornøyd er du med det faglige utbyttet av forelesningene du følger dette semesteret" etter studieløp, prosentuert ut fra de som oppgir en holdning

	PR	M2	BA	År	Annet	Total
Misfornøyd	7 %	4 %	13 %	11 %	9 %	9 %
Middels	25 %	27 %	32 %	26 %	21 %	28 %
Fornøyd	68 %	69 %	56 %	63 %	71 %	63 %
Vet ikke/ ikke relevant	7 %	30 %	6 %	3 %	11 %	10 %

Fordelingene følger samme mønster som vurderingen av undervisningen. Noe flere gir uttrykk for tilfredshet med eget faglig utbytte, og et klart flertall av de som har en mening, gir uttrykk for at de er fornøyd med det faglige utbyttet av forelesningene. Under 10% oppgir at de er misfornøyd.

Igjen peker særlig Juss seg ut med en svært stor andel som er fornøyd med forelesningene. På den negative siden kommer SV, MN og MOF ut med mindre andeler som er fornøyd med eget faglig utbytte – SV har den høyeste andelen som uttrykker direkte misnøye.

Spørsmålsformuleringene her er hentet fra Læringsmiljøundersøkelsen 2010 (LM10). I forhold til LM10 oppgir en klart større andel tilfredshet med forelesningene i 2013, men det er usikkert hvor mye som skal legges i fortolkningen av dette. LM-undersøkelsen oppnådde en svært lav svarprosent (12%) og det er godt mulig at det har vært de mest misfornøyd studentene som har vært motivert til å svare på denne. Noen trekk går imidlertid igjen fra LM10, og styrker konklusjonene fra årets undersøkelse: Også i LM10 ga bachelorstudentene uttrykk for minst tilfredshet med forelesningene. Juss-studentene ga også i 2010 klart sterkest uttrykk for tilfredshet med undervisning og faglig utbytte, etterfulgt av HF.

Undervisningsformer

Forelesninger er en av flere undervisningsformer som benyttes i universitetsstudiene. Tabell 29 viser gjennomsnittlig tilfredshet på en skala fra 1 (Svært misfornøyd) til 6 (svært fornøyd) for ulike undervisningsformer. Fargeskalaen viser verdier over snittet i blått, under snittet i rødt. Totalt er det selvstudier og seminar/gruppeundervisning som kommer høyest ut på tilfredshetskalaen. Lavest score gis til opptak av forelesninger, faglig veiledning og PC-lab/nettbaserte undervisningsformer. Enkelte av resultatene må tolkes med forbehold. Opptak av forelesninger gjøres i liten grad, likevel får det en negativ evaluering, bortsett fra på Juss, som er det eneste fakultetet som har gjort dette av noe omfang. Negative verdier kan kanskje delvis tolkes som at respondentene er negative til at det ikke gis som tilbud. Den negative ekstremverdien i tabellen er "praksis" på det juridiske fakultet, en undervisningsform som ikke tilbys i juss-studiet.

Ut over dette er det i tråd med observasjonene foran, juss-studentene som gir høyest score til ulike undervisningsformer. For MOF sin del fyller tabellen ut bildet fra vurderingene av utbytte av forelesninger: studentene er negative til forelesningene, men gir i større grad enn andre positive vurderinger av *andre* undervisningsformer i studiet.

Tabell 29 "Generelt, hvor fornøyd er du med de ulike undervisningsformer i studiet ditt?". Gjennomsnitt skala 1-6 (mest fornøyd) etter fakultet. Fargekoder etter tilfredshet med undervisningsform (rekker).

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Total
Forelesninger	4,3	4,5	4,1	3,9	4,2	4,1	4,2
Organiserte seminar og andre faglig ledete smågrupper (inkludert felt og lab-undervisning)	4,1	4,7	4,2	4,4	4,2	4,1	4,3
Kollokvier og selvstyrte studentgrupper	4,0	4,3	4,2	4,4	3,9	4,2	4,2
PC-lab, nettbaserte undervisningsformer	4,0	3,8	3,7	3,8	3,5	3,9	3,8
Selvstudium	4,3	4,7	4,5	4,6	4,4	4,3	4,5
Skriftlige innleveringer, prosjektarbeid	4,2	4,5	4,3	3,9	4,1	4,2	4,2
Faglig veiledning	4,2	3,5	3,8	3,5	3,9	3,7	3,8
Praksis	3,6	2,2	4,0	4,5	4,7	3,5	3,9
Opptak av forelesninger tilgjengelig på MiSide eller internett	3,5	4,2	3,7	3,8	3,6	3,6	3,7
Egen forskning eller deltagelse i forskningsgrupper/prosjekt	3,8	3,0	4,3	4,3	4,2	3,8	4,0
Annet	4,1	3,7	4,1	3,7	4,0	3,8	3,9

Har undervisningen blitt bedre sett fra et studentperspektiv? Sammenligning med tidligere undersøkelser viser at tilfredsheten *ikke* har økt nevneverdig over en tiårsperiode. Vurderingene av forelesninger ligger på nøyaktig samme nivå som før, målt ved gjennomsnitt på tilfredshetskalaen. For de øvrige formene er det målt en mindre økning, som kan være resultat av tilfeldigheter. En mulig faktor som kan spille inn på studentenes vurderinger er at *forventningene* kan ha endret seg, - hvis innføringen av nye tiltak i undervisningen går sammen med økte forventninger, vil graden av tilfredshet kunne være konstant.

Tabell 30 Tilfredshet undervisningsformer 2003-2013

	2003	2005	2013
Forelesninger	4,2	4,1	4,2
Seminar/arbeidsgrupper	4,2	4,1	4,3
Kollokvier	4,0	3,8	4,2
PC/nett	3,5	3,4	3,8
Veiledning bachelornivå	3,4	3,3	3,6
Veiledning profesjon	3,5	3,2	3,6
Veiledning Master	4,3	4,2	4,4

Variasjon i undervisningsformer er et virkemiddel for å fremme ulike ferdigheter og kompetanser. Den foreliggende undersøkelsen spør ikke eksplisitt om bruk av undervisningsformer, men i listen referert foran er det anledning til å merke av for former som ikke er relevant / ikke blir brukt.

Tabell 31 Forekomst av undervisningsmetode - andel som svarer på skala 1-6

Forelesninger	95 %
Seminar, arbeidsgrupper	84 %
Kollokvier	69 %
PC-lab, nettbasert	43 %
Selvstudium	98 %
Skriftlige innleveringer, oppgaver	89 %
Faglig veiledning	82 %
Praksis	38 %
Opptak av forelesninger	55 %
Forskning	33 %
Annet	14 %

Tabell 32 Variasjon i undervisningsformer etter fakultet, gjennomsnitt skala 1-11

	Mean	N	Std
HF	6,4	379	2,1
JUSS	7,2	254	1,8
MN	7,2	336	2,3
MOF	7,3	276	2,1
PS	6,7	201	2,2
SV	7,1	378	2,1
Total	7,0	1824	2,1

Tabell 33 Variasjon i undervisningsformer etter studieløp, gjennomsnitt skala 1-11

	Mean	N	Std
Master/profesjon 5-6 år	7,3	595	1,9
Toårig master	7,3	297	2,3
Bachelor	6,8	711	2,2
Årsstudier	6,1	110	1,9
Annet	6,3	111	2,3
Total	7,0	1824	2,1

Som nevnt foran kan fordelingen tyde på at en del respondenter likevel krysser av på skalaen for en del undervisningsformer som ikke er relevante (eksempelvis opptak av forelesninger). Om vi likevel tar svarene som de foreligger, finner vi at MOF-studentene blir møtt med den største bredden av former (i gjennomsnitt krysser respondentene av for 7,3

undervisningsformer), mens programmene på HF bruker færrest. Master- og profesjonsstudenter angir flere former som relevante for studiene, enn andre.

Innføring av nye undervisningsformer har vært en viktig sak for studentene og de universitetspedagogiske miljøene. Men hvilke undervisningsformer foretrekker studentene? I undersøkelsen ble det spurt om hvor egnet ulike undervisningsformene er for egen læring.

Tabell 34 Undervisningsformer egnet for egen læring - gjennomsnitt skala 1 (minst egnet) - 6, etter fakultet. Fargekoder indikerer forskjeller mellom fakultet for hver undervisningsform

	HF	JUSS	MN	MOF	PS	SV	Total
Forelesninger	4,9	4,7	4,6	4,6	4,6	4,7	4,7
Seminar og faglig ledete grupper inkludert lab	4,7	5,1	4,7	5	4,7	4,7	4,8
Kollokvier og selvstyrte studentgrupper	4,4	4,7	4,5	4,8	4,4	4,4	4,5
PC-lab, nettbaserte undervisningsformer	3,8	3,7	4,1	3,6	3,8	4,1	3,9
Selvstudium	4,9	5,2	5,1	5,2	5,2	4,8	5
Skriftlige innleveringer, prosjektarbeid	4,9	4,8	4,8	5,1	5	4,7	4,9
Faglig veiledning	4,7	5	4,7	4	4,7	4,7	4,7
Praksis	4,7	5,1	5	5,5	5,3	4,8	5,1
Opptak av forelesninger	4,7	5	4,7	4,8	4,6	4,6	4,7
Egen forskning	4,4	4,2	5	4,5	4,9	4,6	4,6

Resultatene kan kanskje tolkes i retning av hvilke former en ønsker mer av. Praksis og selvstudium er undervisningsformene som i størst grad blir regnet som egnet for egen læring, mens IKT- og nettbaserte undervisningsopplegg scorer lavest. Både forelesninger og opptak av forelesninger vurderes på gjennomsnittet. At studentene ikke vurderer opptak som viktigere kan tolkes som et argument mot å prioritere tilrettelegging for dette, men her skiller juss-studentene seg ut. Mange av studentene her har benyttet opptakene i fakultetets pilotprosjekt for digital undervisning, og positive erfaringer kan ha ført til at flere opplever tiltaket som egnet for egen læring.

Vurderingsformer

Tabell 35 Erfaring med og preferanse for vurderingsformer

	Erfaring med...	Preferanse for vurderingsform			
		Mer	Ingen endring	Mindre	Vet ikke/ ikke relevant
Hjemmeeksamen	58 %	41 %	37 %	7 %	15 %
Skoleeksamen	95 %	10 %	60 %	27 %	3 %
Muntlig eksamen	40 %	29 %	39 %	14 %	19 %
Mappevurdering	51 %	38 %	34 %	6 %	23 %
Veiledet oppgave	44 %	34 %	40 %	4 %	23 %
Prøveforelesning	3 %	8 %	23 %	5 %	64 %
Bestått ved frammøte	24 %	13 %	30 %	16 %	41 %
Produksjoner	3 %	7 %	16 %	2 %	75 %
Konserter	1 %	2 %	13 %	2 %	83 %
Lab-rapporter	20 %	4 %	26 %	5 %	65 %
Praksis	17 %	38 %	15 %	1 %	46 %
Klinisk prøve	4 %	9 %	15 %	1 %	75 %
Obligatoriske arbeidskrav	59 %	23 %	46 %	14 %	17 %
Annet	2 %	1 %	14 %	1 %	83 %

Vurderingsformer har vært gjenstand for flere drøftingssaker i universitetets utdanningsutvalg. Det er et klart overordnet mål at studentene skal møte varierte vurderingsformer som kan teste studentene på alle kunnskapsfelt, ferdigheter og kompetanser som er beskrevet for studieprogrammene. UU-sak 63/12 viste utbredelsen av ulike vurderingsformer ut fra emneinformasjon i FS, og demonstrerte at skriftlig eksamen

fremdeles er dominerende. Fra både studentpolitikkerne og universitetsledelsen er det uttrykt ønske om å redusere omfanget av skriftlig skoleeksamen og øke omfanget av mer aktiverende vurderingsformer.

I hvilken grad har disse prioriteringene støtte hos studentene? «UiB-student 2013» spør hvilke vurderingsformer studentene har erfaring med (ut fra hele listen av tillatte vurderingsformer i UiBs studieforskrift), og i hvilken grad studentene ønsker mer eller mindre av ulike vurderingsformer. Her er også obligatoriske arbeidskrav listet, selv om det ikke er en vurderingsform i egen rett ut fra studieforskriften. Flere av vurderingsformene er knyttet til enkelte få emner, og særlig på ett punkt - «Bestått ved fremmøte» - ser det ut til at mange respondenter feiltolker kategorien. Nærmere ¼ har krysset av for dette, men emnestatistikken viser at kun en marginal andel emner bruker frammøte som vurderingsgrunnlag. Mange fag har obligatorisk fremmøte, uten at det er en del av vurderingsordningen (det vil normalt inngå i undervisningsformen «obligatoriske arbeidskrav», som en forutsetning for vurdering).

Skoleeksamen er naturlig nok den kategorien flest respondenter har en mening om. Samtidig som at over ¼ ønsker redusert bruk av skoleeksamen, gir et stort flertall – 70% - uttrykk for at de ikke ønsker endring, eller ønsker mer bruk av en slik vurderingsform. Motstand mot skoleeksamen har altså ikke bred støtte i studentpopulasjonen. Derimot er det en stor andel som ønsker *mer* av ulike vurderingsformer. Rundt 40% oppgir at de ønsker mer bruk av hjemmeeksamen, praksis og mappevurdering.

I hvilken grad møter studentene varierte vurderingsformer over studieløpet? En enkel indikator på dette kan vi finne ved å summere antall avkrysninger for erfaring med vurderingsformer.

Tabell 36 Antall vurderingsformer erfaring med, gjennomsnitt etter fakultet

	Mean	N	Std.
HF	4,3	397	2,1
JUSS	3,3	265	1,4
MN	3,8	353	2,0
MOF	4,8	295	2,7
PS	4,0	217	2,3
SV	3,6	401	1,9
Total	4,0	1 928	2,2

Tabell 37 Antall vurderingsformer erfaring med, gjennomsnitt etter studieløp

	Mean	N	Std
Master/profesjon 5-6 år	4,3	626	2,3
Toårig master	4,4	318	2,2
Bachelor	3,7	739	1,9
Årsstudier	3,2	119	2,3
Annet	3,4	126	2,4
Total	4,0	1 928	2,2

I gjennomsnitt har respondentene avmerket for erfaring med fire vurderingsformer (her er «bestått ved oppmøte» tatt ut). Fordelingene følger noenlunde de samme mønster vi kunne forvente ut fra utredningene for utdanningsutvalget, der Juss-studentene har minst variasjon i vurderingsformer, og MOF har størst. Det er naturlig nok en markant *økning* i antall vurderingsformer en har erfaring med, etter lengden på studieløpet.

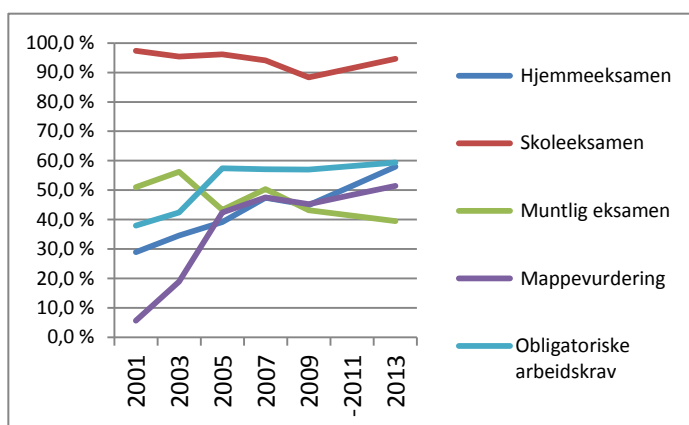
Det er uheldig å bruke variasjon i vurderingsformer som en direkte og entydig indikator på kvalitet i studiene. Mens for eksempel det juridiske fakultet peker seg ut med tydelig *mindre* variasjon enn andre, framhever fakultetets studentrepresentanter at det helhetlige utdanningsopplegget stimulerer de ferdigheter og kompetanser jurister trenger (omfattende skrivetrening, analytiske evner, høyt arbeidspress m.m.), uten at det reflekteres i statistikk over vurderingsformer. Likevel er det også slik at studieprogrammenes læringsutbyttebeskrivelser skaper forventninger hos både studenter og i arbeidslivet om ulikeartede, dokumenterte ferdigheter og kompetanser, og det vil derfor fortsatt være viktig å arbeide for større variasjon i vurderingsordninger.

Større variasjon og mer aktiverende undervisnings- og vurderingsformer var klart formulerte pedagogiske mål med kvalitetsreformen i 2003.

Ut fra de foreliggende data kan det ikke sluttet noe bestemt om utviklingen med hensyn til undervisningsformer. Enkelte vurderingsformer er imidlertid målt over hele perioden siden før kvalitetsreformen¹¹. Flere

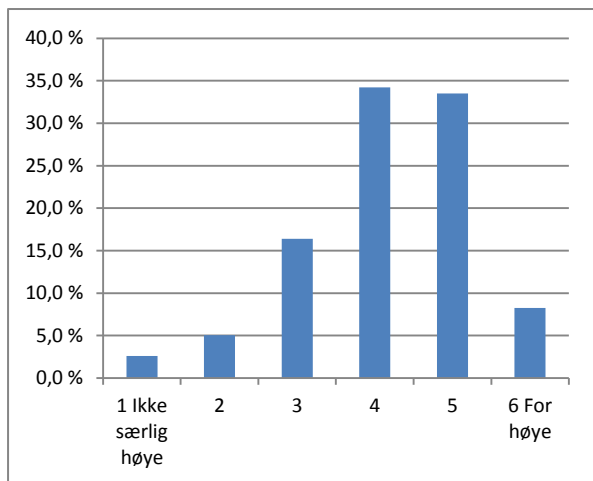
utviklingstrekk er tydelige: Flere enn før har erfaring med mappeevaluering, hjemmeeksamen og obligatoriske arbeidskrav og færre har erfaring med muntlig eksamen.

Økningen i andelen som har erfaring med mappevurdering henger sannsynligvis i stor grad sammen med innføringen av tilbud om å gjennomføre exphil i en seminarmodell med mappevurdering. Dette ble implementert i perioden etter 2001. Når det gjelder obligatoriske arbeidskrav ble benevnelsen endret til dagens tekst fra «obligatorisk oppgave» i 2005. I et oppfølgingsspørsmål i 2001 ble respondentene spurt om de hadde obligatoriske innleveringer i sine fag, der 53% svarte ja. Likevel tyder datamaterialet på at det faktisk skjedde en reell endring i perioden rundt reformen, men at deler av endringene ble implementert på UiB før og *uavhengig* av kvalitetsreformen, som følge av interne evalueringer og strategiprosesser.

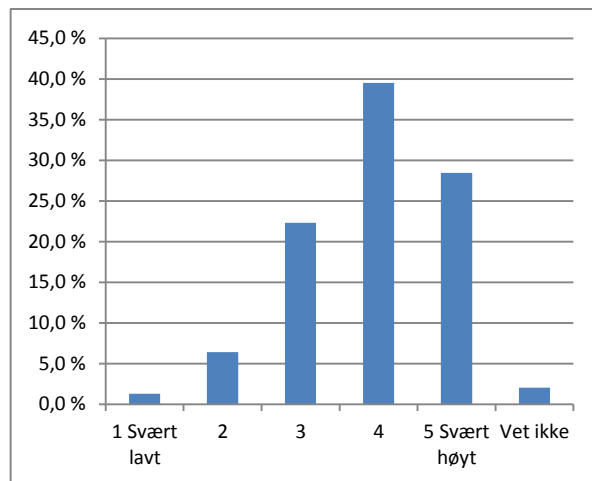

Figur 8 Erfaring med vurderingsformer 2001-2013 (2011=gjennomsnitt 2009-2013)

Krav og faglig nivå i studiene

Figur 9 "På en skala fra en til seks, hvordan opplever du kravene som stilles til deg som student"

Figur 10 "Hvordan opplever du det faglige nivået i studiet ditt?"

De fleste studenter oppfatter at studiene er rimelig krevende og holder høyt faglig nivå. På en sekspunktsskala velger over 40% de to øverste kategoriene på spørsmål om studiene er krevende. På spørsmål om faglig nivå svarer nærmere 70% at

nivået er høyt, derav 29% som karakteriserer det som «Svært høyt». Vurderingene av krav i studiene varierer tydelig etter fakultet, men skillet er først fremst er knyttet til ulike studieløp.

	Profesjon	Annet
Høye krav	55,70 %	35,10 %
Annet	44,30 %	64,90 %

¹¹ Det var ingen måling i 2011 – i figuren er tall for 2011 beregnet som gjennomsnittet av 2009 og 2013

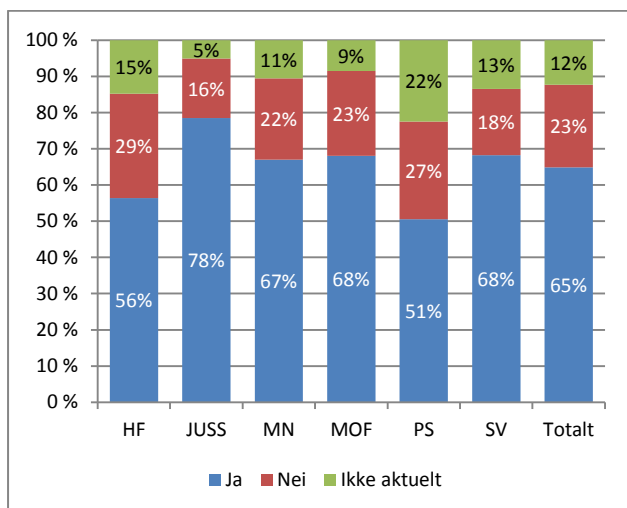
Studenter på integrerte master og profesjonsprogram - juss, medisin, odontologi og psykologi m.m. - oppfatter kravene som klart høyere enn andre. I det underliggende datamaterialet peker juss-studentene seg ut med de høyeste oppfatningene av krav (snitt 4,8 på en sekspunktsskala, mot 4,2 i hele utvalget). På den andre enden av skalaen ligger bachelorprogrammene på HF- og SV-fakultetene, med et snitt på 3,8. Tilsvarende oppfatter 46% av profesjonsstudentene det faglige nivået som «svært høyt», mot 20% i andre fag, og lignende mønster. Når det gjelder faglig nivå er det også et tydeligere skille der bachelorstudentene oppfatter nivået som lavere enn masterstudenter.

Det kan være nyttig å se på hvordan personer med andre referanserammer enn bare UiB, oppfatter krav og nivå. I undersøkelsen lar det seg gjøre å identifisere personer som er eller har vært på utveksling, og personer som har flyttet til bergen fra utlandet (og som vi må gå ut fra har erfaring med andre lands utdanningssystem). Respondentene som var fra Norge og ikke hadde vært eller var på utveksling, oppfattet studiene som mer krevende enn innreisende utvekslingsstudenter og andre studenter fra utlandet. Norske studenter som har vært på utveksling kommer i en mellomposisjon. Tilsvarende vurderer de utenlandske studentene det faglige nivået som lavere enn de norske (inkludert utreisende utvekslingsstudenter).

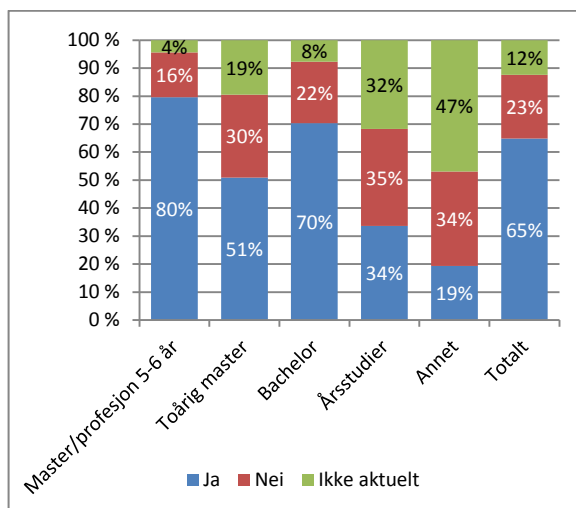
Internasjonalisering

Høy grad av internasjonal mobilitet blir sett på som en vesentlig markør på kvalitet, og UiB har som konkret mål at 30% av kandidatene skal ha deltatt på studentutveksling innen 2015. I 2012 lå andelen på 26%, og det kan derfor fortsatt være behov for å se på tiltak som stimulerer til mobilitet. I utvalget var 18% aktive eller tidligere utvekslingsstudenter fra UiB, mens 3% var innreisende utvekslingsstudenter fra utlandet (utvekslingsstudenter og andre utenlandsstudenter ser ut til å ha svart på undersøkelsen i noe mindre grad enn andre).

De som ikke var eller hadde vært utvekslingsstudenter fikk oppfølgingsspørsmål om hvorvidt de kjente til utvekslingstilbudet på studiet, og om de trodde de ville ta utvekslingsopphold som del av studiet.

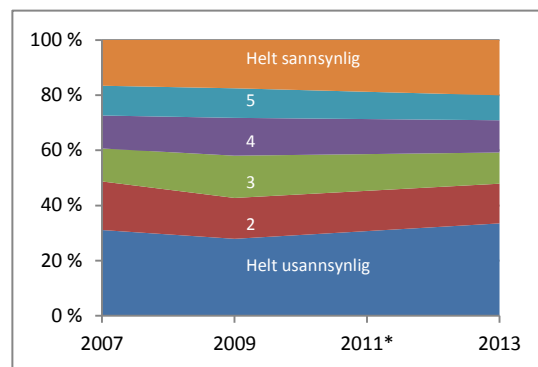
Figur 11 Kjenner til utvekslingstilbudet, etter fakultet

Figur 12 Kjenner til utvekslingstilbudet, etter studieløp

Studentutveksling er i hovedsak aktuelt i gradsstudiene, og i større grad på bachelor- og profesjonsprogram/integrerte mastere enn på toårige masterprogram. Blant profesjons- og bachelorstudentene kjente henholdsvis 80 og 70% til utvekslingstilbudet. Det psykologiske fakultet har den laveste andelen som kjenner til tilbudet, men det kan henge sammen med at en relativt stor andel av respondentene er knyttet til årsstudiet, der utveksling ikke er normalt.

Respondenter som ikke hadde vært på utveksling, ble bedt om å angi sannsynligheten for at de ville reise på utveksling på en skala fra 1 (helt usannsynlig) til 6 (helt sannsynlig). Totalt oppga 20% det som «helt sannsynlig» at de ville dra på utveksling, mens over 30% anså det som «helt usannsynlig». Siden 2007 har det bare skjedd mindre endringer i andelen som er interessert i å delta på utveksling – andelen på den positive siden av skalaen har økt fra 39% til 41%.

Tabell 38 «Hvordan vurderer du sannsynligheten for at du vil dra på utveksling i løpet av studiene dine ved UiB?», gjennomsnitt etter fakultet skala 1-6 (helt sannsynlig)

	Mean	N	Std
HF	2,9	256	1,8
JUSS	4,1	203	2,0
MN	2,8	251	1,8
MOF	3,0	189	1,9
PS	2,9	135	2,0
SV	2,9	258	1,9
Total	3,1	1 292	1,9

Tabell 39 «Hvordan vurderer du sannsynligheten for at du vil dra på utveksling i løpet av studiene dine ved UiB?», gjennomsnitt etter studieløp skala 1-6 (helt sannsynlig)

	Mean	N	Std
Master/profesjon 5-6 år	3,6	431	2,0
Toårig master	1,8	194	1,4
Bachelor	3,2	549	1,9
Årsstudier	2,9	72	2,0
Annet	2,0	46	1,5
Total	3,1	1 292	1,9

Av fakultetene er det juss som skiller seg ut med en svært høy andel som ønsker utveksling, etterfulgt av MOF. Så mange som 42% av jusstudentene ga opp at det var «Helt sannsynlig» at de skulle dra på utveksling. I den offentlige studentstatistikken (DBH) kommer MOF ut med det laveste antallet faktiske utvekslingsstudenter, og det kan derfor virke overraskende at andelen MOF-studenter som sier de vil ta utveksling, ligger så vidt høyt. Fakultetet har imidlertid svært mange studenter på korte opphold som *ikke* telles i studentstatistikken, og ved et program har utenlandsopphold vært obligatorisk. Bortsett fra Juss er forskjellene mellom fakultetene små. Som nevnt over er utveksling i varierende grad relevant for ulike studentgrupper, og masterstudentene scorer lavest på sannsynlighet for utveksling. Profesjons- og bachelorprogrammene har de høyeste gjennomsnittstallene. 20% av bachelorstudentene og 30% av profesjonsstudentene oppga at det var helt sannsynlig at de skulle ta utenlandsopphold. Blant bachelorkandidatene var imidlertid andelen som mente det var *usannsynlig* at de ville dra på utveksling, større enn andelen som trodde de ville. 57% angir de tre laveste kategoriene, 26 % anser det for «helt usannsynlig».

Hvilke faktorer påvirker mobilitet?

Undersøkelsen lister ni punkter som studentene skal ta stilling til. Nærmere 70% oppga faglig gode tilbud som en forutsetning. Nesten like mange merket av for «interessante plasser å studere», så både faglige og mer opplevelsesorienterte årsaker veier tungt.

Hvis en har som mål å øke andelen som tar et utvekslingsopphold som en del av studiet, er det hensiktsmessig å se på hvilke faktorer som veier tyngst for grupper med ulik motivasjon for utveksling. Særlig kan det være interessant å se på grupper som er usikre på om de vil reise ut.

Tabell 40 «Hvilke av de følgende punktene betyr mest for om du vil reise på studentutveksling».

Faglig gode tilbud som kan styrke utdanningen din	70 %
Interessante plasser å studere	65 %
Lett tilgjengelig informasjon om UiBs utvekslingstilbud	57 %
Tilrettelagte utvekslingstilbud som en del av studieprogrammet	56 %
Økonomiske forhold (jobb, boligutgifter, stipender, etc.)	51 %
Mulighet for å opprettholde studieprogresjon	47 %
Personlige forhold i Norge (familie, venner, kjæreste, etc.)	36 %
Kjenne andre som skal på utveksling samme sted	13 %
Annet (vennligst fyll ut kommentarfeltet)	5 %

Tabell 41 viser motivasjonsfaktorer etter sannsynligheten for utveksling. I tabellen inngår bare gradsstudenter som ikke er eller har vært på utveksling. Blant de som er mest sikre på at de vil ta utveksling teller «interessante plasser» mest, og betydelig mer enn for de som er usikre og negative. For de som er usikre eller negative teller personlige forhold i Norge, økonomiske forhold og det å kjenne andre som skal samme sted, mer enn for de som har høyest sannsynlighet. En mulig tolkning er derfor at det særlig er trygghetsbehov som holder mange tilbake, og at dette bør vektlegges i informasjon om utvekslingstilbudet. En annen fortolkning er at det henger sammen med livssituasjon (barn, ekteskap, sykdom etc), og slike forhold ligger i stor grad utenfor universitetets muligheter for påvirkning.

Tabell 41 Faktorer for studentutveksling, etter sannsynlighet for å delta. Utvalg basert på gradsstudenter som ikke er eller har vært på utveksling.

	Sannsynlighet for utveksling		
	Usannsynlig	Middels	Sannsynlig
Informasjon	48 %	63 %	69 %
Faglig gode tilbud	63 %	76 %	75 %
Tilrettelagt i programmet	45 %	65 %	70 %
Personlige forhold i Norge	47 %	45 %	17 %
Økonomiske forhold	53 %	62 %	43 %
Studieprogresjon	43 %	48 %	53 %
Kjenne andre	13 %	16 %	10 %
Interessante plasser	51 %	70 %	83 %
Annet	4 %	4 %	6 %
Antall	509	276	348

Kvalitetssystemet

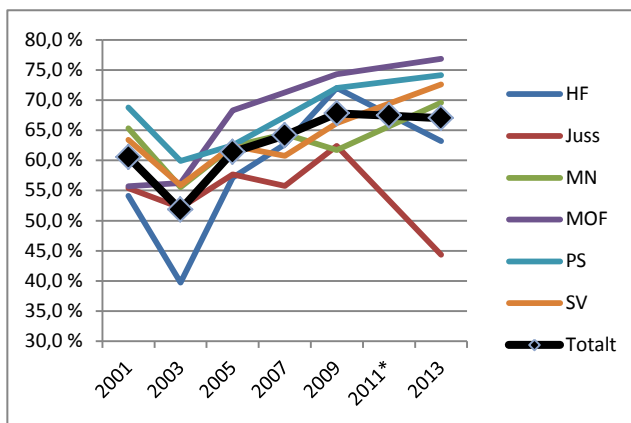
Kvalitetssystemet skal sikre at utdanningene oppfyller fastlagte standarder, og stimulere til utvikling. Plikt til studentevaluering har vært nedfelt i universitets- og høyskoleloven siden 1996, og kravene til kvalitetssystem ble forsterket med opprettelsen av NOKUT og innføringen av rutinemessige tilsyn og institusjonsevalueringer i 2003. Ved UiB var kravene til studentevalueringer innarbeidet allerede før UH-loven i 1996 og den senere kvalitetsreformen, etter et omfattende kvalitetsprosjekt på begynnelsen av 1990-tallet.

Evaluering

Både fagmiljøenes oppfølging og studentenes deltagelse og medvirkning har vært og er utfordringer i kvalitetssystemet. Den hyppigst brukte evalueringsformen ved UiB er sannsynligvis spørreskjema på Mi side, gjennomført ved epostinvitasjon etter undervisningsslutt (men før eksamen). Fagmiljøenes tilbakemeldinger er tydelige på at deltakelsesandelen i slike undersøkelser er til dels svært lav.

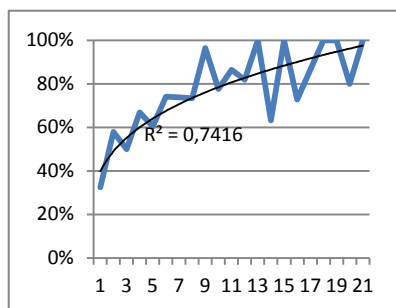
Siden første måling i 2001 har det vært en moderat økning i andelen av studentpopulasjonen som svarer at de har deltatt i studentevaluering, fra 61% til 67%. Fra 2009 har totalandelen vært nær uforandret. Andelen droppet betydelig fra 2001 til 2003, og årsaken til det er usikker, men en forklaring kan være endring i datainnsamlingsmetoden: i 2001 ble studentbarometeret gjennomført som en intervjuundersøkelse, og i tilfelle deltakelse i studentevaluering har blitt sett på som noe sosialt ønskelig, kan respondentene i 2001 ha overrapportert medvirkningen i kvalitetssystemet.

MOF har drevet systematisk studentevaluering siden 1960-tallet, og deltagelsesprosenten ligger klart over de øvrige fakultet. HF og juss ligger under gjennomsnittet på de fleste målingene, og begge fakultetene viser en tydelig nedgang fra målingen i 2009. Ved det juridiske fakultet er kvalitetssystemet i stor grad bygd opp rundt referansegrupper, der

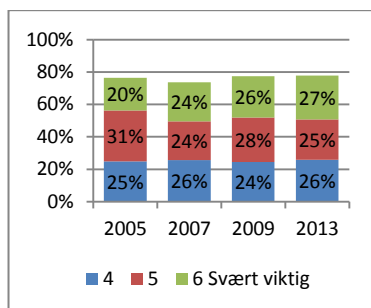

Figur 14 "Har du deltatt i studentevalueringer ved UiB?" 2001-2013

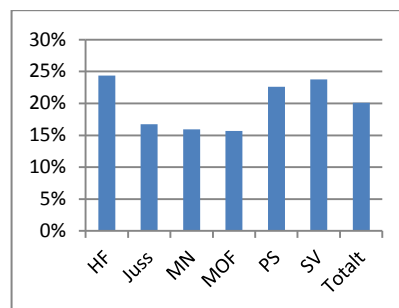
utvalgte studenter påtar seg å gi tilbakemeldinger på undervisningen på vegne av arbeidsgruppene. Studentrepresentantene oppfatter at systemet fungerer godt på de lavere klassetrinnene, men siden arbeidsgruppedeltakelse ikke er obligatorisk etter det andre studieåret, blir referansegruppene mer tilfeldige og kanskje mindre representative. Fakultetet har derfor innført spørreskjemaevalueringer for enkelte emner på høyere studieår.

Figur 15 Deltatt i evaluering, etter semester på UiB

Figur 16 «Hvor viktig er slik tilbakemelding på undervisning for deg» 2005-2013

Figur 17 For få studentevalueringer, etter fakultet

Det er ingen betydelige forskjeller i deltakelse etter studienivå. Andelen som sier de har medvirket øker naturlig nok betydelig etter tid på universitetet. Vurderinger av viktigheten av evaluering ser ut til å være stabil over tid etter kvalitetsreformen. I 2013 indikerte nærmere 80% av studentene at de synes det var viktig å kunne gi tilbakemelding på undervisning gjennom evaluering, derav 26% som oppfatter dette som «svært viktig».

«Evalueringsstretthet» har vært et mye brukt begrep for å forklare lav deltakelse i studentevalueringer. UiBs kvalitetshandbok krever at hvert emne skal evalueres minst hver tredje undervisningstermin. Med en normal emnestørrelse på 10 studiepoeng burde hver student i snitt bli invitert til å delta i én emneevaluering i semesteret. I mange fag blir emnene evaluert hver undervisningstermin, og siden evalueringene gjerne foregår samtidig i tid, kan det kanskje være rimelig å oppfatte at omfanget er høyt. Det viser seg imidlertid at bare en marginal andel på 3% av studentene synes antallet evalueringer er for høyt. De aller fleste – 60% - synes omfanget er passe, mens 20% synes antallet er for lavt. 18% hadde ingen mening. Fordelingen har vært svært stabil siden målingen første gang ble gjort i 2007. Studentene på HF, SV og PS etterspør flere evalueringer i større grad enn de andre fakultetene. Sammenholdt med fordelingen i Figur 14 ser det ikke ut til å være sammenheng mellom det totale omfanget av evaluering på fakultetene, og studentenes synspunkt på omfang.

Kvalitetsbasen

En mye brukt innvending mot å delta i evaluering er at studentene ikke får se eller dra nytte av undersøkelsene, og dette argumentet går også igjen i kommentarene til spørsmål om evaluering i undersøkelsen. For å bedre tilgjengeligheten til evalueringer og annen studiekvalitetsdokumentasjon ble det i 2004 etablert en egen portal der evalueringer skulle registreres. Systemet ble omarbeidet og relansert i 2011 under navnet «Studiekvalitetsbasen», der et av hovedformålene med utviklingsarbeidet var å bedre synligheten til innholdet. Gjennom å koble innholdet til emne- og programinformasjonen i MiSide, skulle fagpersonalets evalueringsrapporter med dokumentasjon på oppfølging og tiltak bli direkte tilgjengelig for studentene, og motivasjonen for å delta i evalueringer styrkes.

To år etter lanseringen er imidlertid studentenes kjennskap til og bruk av systemet lav. 58% sier de ikke kjenner til systemet, og ytterligere 32% oppgir at de aldri bruker det. Kun 10% sier at de bruker systemet en gang i semesteret eller mer.

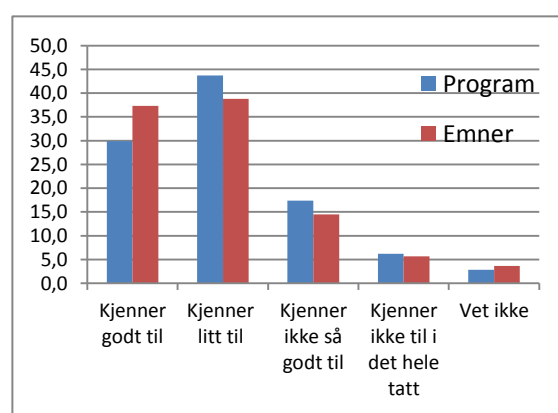
Synliggjøring for studentene har ikke vært den eneste motivasjonen for utviklingsarbeidet, men lav kjennskap og bruk tilsier at tiltak for synliggjøring av systemet bør prioriteres.

Læringsutbytte

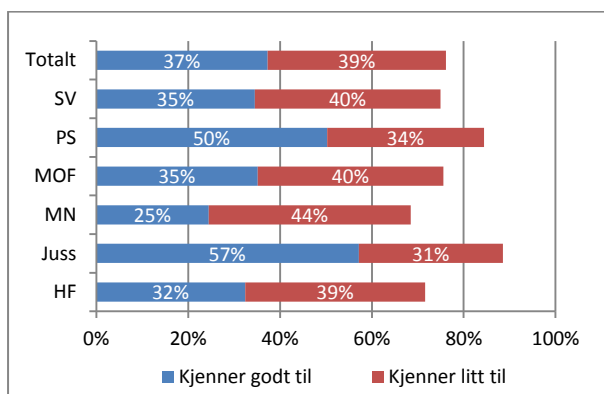
Universitetet i Bergen startet arbeidet med å innføre læringsutbyttebeskrivelser for studietilbudene i 2006 (UU-sak 21/06), men innsatsen i fagmiljøene har særlig vært konsentrert om fristen for implementering av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (NKR) ved utgangen av 2012. Status for arbeidet rundt tidspunktet for studentundersøkelsen er oppsummert i UU-sak 7/13. NKR skal være et verktøy for fagmiljøene i utvikling av programmene, og skal formidle verdien av de akademiske gradene og enkeltemnene til studenter og arbeidsliv.

Arbeidet med NKR har krevd mye oppmerksomhet og store ressurser, og studenter er en av hovedmålgruppene. I hvilken grad kjenner studentene til læringsutbyttebeskrivelsen for studieprogram og emner?

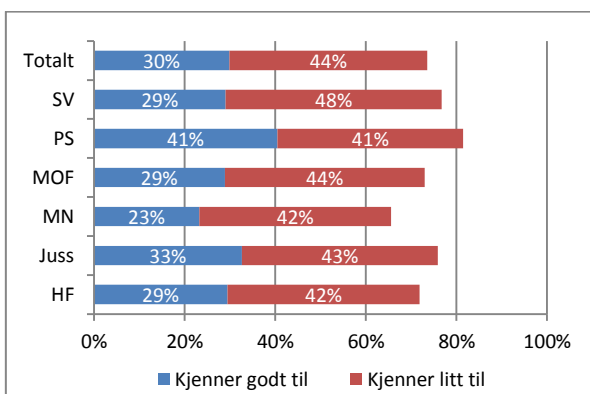
I følge undersøkelsen kjenner studentene relativt godt til læringsutbyttebeskrivelsene, særlig for emnene de selv tar. 76% indikerte at de kjente til beskrivelsen for emnene ved å merke av for de to øverste kategoriene, og bare 6% kjente ikke til læringsutbyttebeskrivelse i det hele tatt. Omtrent like mange kjente til programmenes læringsutbyttebeskrivelser, men noe færre kjente de godt.

Figur 18 Kjennskap til læringsutbyttebeskrivelser for program og emner

Figur 19 Kjennskap til læringsutbytte for emne, etter fakultet

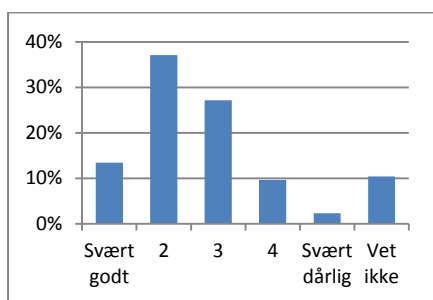

Figur 20 Kjennskap til læringsutbytte for program, etter fakultet

Forskjellene mellom fakultetene er ikke store, og tolkningen avhenger litt av perspektiv: Færrest indikerte at de hadde litt eller god kjennskap til læringsutbyttebeskrivelsene for emnene på MN, men fakultetet har også den største andelen som kjenner *godt* til beskrivelsene. Totalt er det flest som kjenner til beskrivelsene for *emnene* på Juss, mens kunnskap om *programmene* er størst på psykologi.

Kjennskap til beskrivelsene for emnene var noe lavere for bachelorstudentene (72%) enn for master (79%) og profesjonsprogrammer (81%). For program var det mindre forskjeller.

Det er et overordnet mål at læringsutbyttebeskrivelsene skal gi en realistisk framstilling av studiene. Beskrivelsene er utarbeidet av det faglige personalet, og det trenger ikke nødvendigvis være samsvar mellom hvilke kunnskaper, ferdigheter og kompetanser underviserne mener at emner og programmer gir, og hvilke studentene føler de sitter igjen med etter fullført studium. De som oppga at de hadde kjennskap til læringsutbyttebeskrivelsene ble fulgt opp med spørsmål om i hvilken grad det var samsvar mellom beskrivelsene og studiets innhold.

Figur 21 Samsvar læringsutbytte, fagets innhold

Tabell 42 Samsvar beskrivelse, fagets innhold etter fakultet, gjennomsnitt

	Mean	N	Std
HF	2,9	331	1,4
Juss	2,3	232	1,2
MN	3,1	276	1,6
MOF	2,9	241	1,4
PS	2,8	186	1,2
SV	2,9	325	1,3
Total	2,8	1 591	1,4

Tabell 43 Samsvar beskrivelse, fagets innhold etter studieløp, gjennomsnitt

	Mean	N	Std
Master/profesjon 5-6 år	2,7	531	1,4
Toårig master	2,7	262	1,4
Bachelor	3,0	615	1,4
Årsstudier	3,0	94	1,5
Annet	2,6	89	1,4
Total	2,8	1 591	1,4

Over 50% av respondentene synes det er godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsene og fagets innhold. Av fakultetene skiller Juss seg ut med tilfredshet *over* gjennomsnittet, og (i mindre grad) MN med tilfredshet *under* gjennomsnittet. Det er et relativt tydelig skille mellom bachelor- og årsprogrammene på den ene siden, og master- og profesjonsprogrammene på den andre.

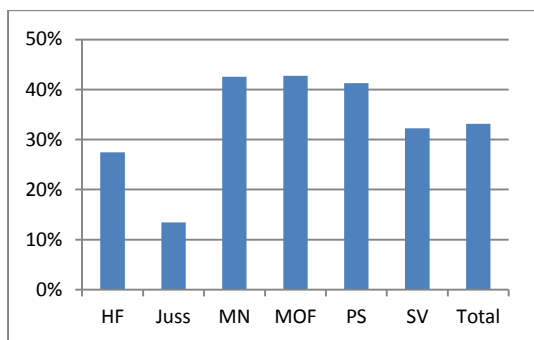
Forskningsbasert utdanning

Universitetet i Bergen skal tilby forskningsbaserte utdanninger av høy kvalitet, der «forskningsbasert utdanning skal bety kontakt med forskning gjennom hele studieløpet», jamfør strategisk plan for UiB 2011-2015. Strategisk plan fremhever videre at studentene i løpet av studietiden i økende grad skal bli involvert i forskningsmiljøene, ikke bare som mottakere av forskernes kunnskapsformidling, men som deltakere i kunnskapsutviklingen. Strategisk plan er konkret på at satsing på studentaktiv forskning og praksisplasser prioriteres, og dette er fulgt opp gjennom målstyringsverktøy i universitetets årsmeldinger til Kunnskapsdepartementet siden 2011. Utdanningsutvalget har drøftet problemstillinger knyttet til studentaktiv forskning i en rekke saker over en fireårsperiode¹². I hvilken grad har studentene kontakt med, og kunnskap om, forskningen innen sine egne disipliner og profesjoner, og i hvilken grad er forskning utbredt som del av undervisningsoppleggene?

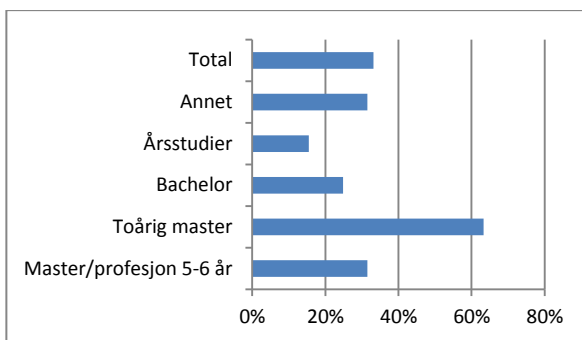
Forskning som undervisningsform

Som vist foran ble studentene bedt om å vurdere egen forskning som undervisningsform. 62% oppga at dette ikke var aktuelt i deres studier. Det er naturlig nok først og fremst på masternivå at egen forskning er aktuelt, noe som også er formelt nedfelt i kvalifikasjonsrammeverkets nivåbeskrivelser.

¹² UU-sak 42/09, 16/10, 5/11, 18/12, 45/12.

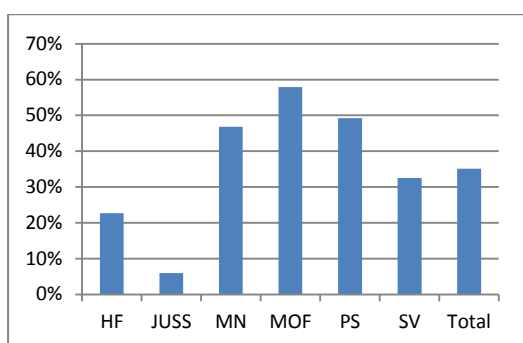

Figur 22 Forskning som undervisningsform. Andel som ikke oppgir at kategorien er uaktuell, etter fakultet

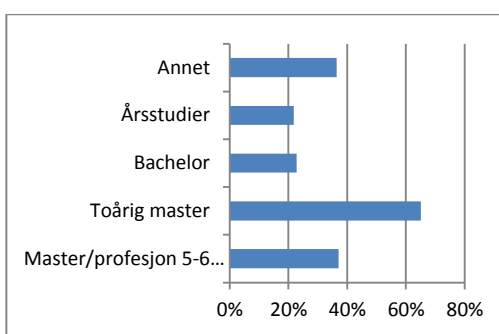

Figur 23 Forskning som undervisningsform. Andel som ikke oppgir at kategorien er uaktuell, etter studieløp

Selve målemetoden – andelen som svarer «ikke aktuelt» på spørsmål om undervisningsform, kan ses på som en svak indikator på kontaktflate mot forskning. Undersøkelsen spurte også eksplisitt om studentene hadde hatt kontakt med forskning som del av studiene.

Figur 24 «Har du hatt kontakt med forskning som del av studiene (f.eks. gjennom prosjektarbeid, feltarbeid, som en del av et kurs du har tatt, etc.)?». Andel ja etter fakultet.

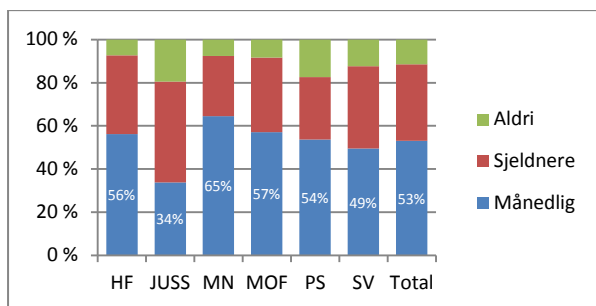

Figur 25 «Har du hatt kontakt med forskning som del av studiene (f.eks. gjennom prosjektarbeid, feltarbeid, som en del av et kurs du har tatt, etc.)?». Andel ja etter studieløp

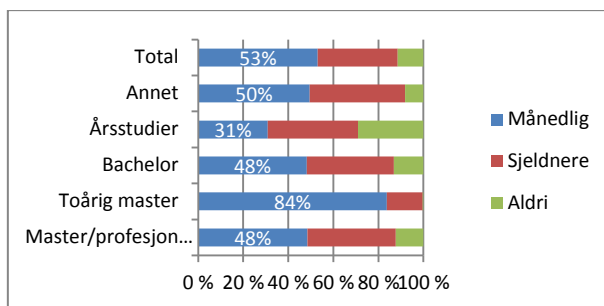
De samme mønstrene går stort sett igjen uavhengig av målemetode. Fakultetsnivået viser enkelte tydelige mønstre: Jusstudentene oppfatter i særlig liten grad at de har kontakt eller er involvert i forskning som del av studiet. De fleste kandidater fra fakultetet utarbeider heller ikke en masteravhandling av samme omfang som i toårige mastere – normen på juss er et omfang på 30 studiepoeng, men det samme gjelder også for profesjons- og masterstudiene i helsefag (tannlege, psykologi, medisin, farmasi). Sammen med MN scorer imidlertid helsefag-fakultetene høyere på involvering i forskningsoppgavet. MN-fakultetet scorer høyere på forskning som del av studiene enn de andre disiplinfakultetene, og dette gjelder både for master- og bachelornivået. På bachelorstudiene scorer MOF aller høyest (41%), og HF lavest (14%), med de andre fakultetene i mellom (hhv 23% på SV og PS, 30% på MN).

Kontakt med forskere

Den direkte faglige kontakten med det vitenskapelige personalet kan være en viktig måte å bli informert om og involvert i forskningsvirksomheten, i tillegg til funksjonen det vil ha for faglig veiledning i studiet. Studentorganisasjonene hevder ofte at det er vanlig at bachelorstudenter går gjennom studiet uten noen form for kontakt med det faglige personalet.

Figur 26 "Hvor ofte har du faglig kontakt med vitenskapelig ansatte?" etter fakultet

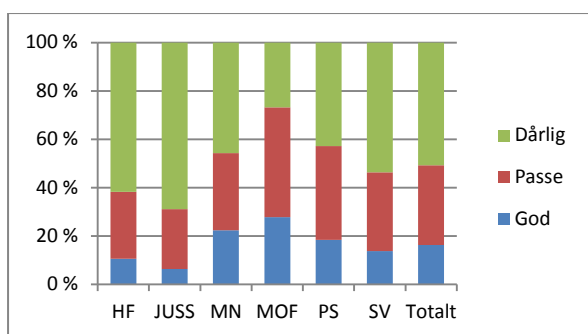

Figur 27 Hvor ofte har du faglig kontakt med vitenskapelig ansatte?" etter studieløp

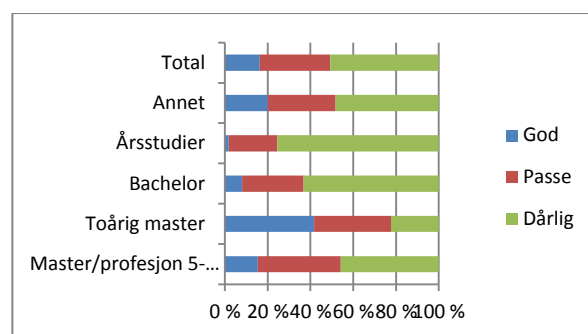
Undersøkelsen viser at selv på lavere nivå er det vanlig å ha en viss regulær kontakt med det vitenskapelige personalet. Nærmere 50% av bachelorstudentene hadde kontakt med forskere månedlig eller oftere. På fakultetsnivå er det mindre markante forskjeller enn på spørsmål om kontakt og deltakelse i forskning, men også her scorer det juridiske fakultet lavest. Fakultetet har også klart færrest vitenskapelig ansatte per student, og dermed minst kapasitet for personlig veiledning og kontakt (fakultetet har 28 studenter per faglig ansatt, mot gjennomsnittlig 7 ved UiB, i følge Kunnskapsdepartementets statistikk ([DBH](#))).

Kjennskap til forskning

Til tross for at studentene har personlig kontakt med forskerstaben, har de til dels svært lav kjennskap til forskningen som utføres på instituttet eller fakultetet.

Figur 28 "Hvor god kjennskap har du til forskningen på ditt eget institutt/fakultet" etter fakultet

Figur 29 "Hvor god kjennskap har du til forskningen på ditt eget institutt/fakultet" etter studieløp

Halvparten av utvalget oppga at de hadde dårlig eller svært dårlig kjennskap til forskningen på sine institutt, og bare 16% svarer at de har god eller svært god kjennskap.

Igen kommer MOF høyest ut blant fakultetene, og juss lavest. Selv på toårige masterprogram kjenner et rundt halvparten lite til instituttenes forskningsvirksomhet.

Studiekvalitet – oppsummering og konklusjon

I hvilken grad oppfyller universitetsutdanningene målsetninger om høy kvalitet, bredde i pedagogikk og gode kvalitetssystem?

Som forventet er resultatene fra undersøkelsen blandede:

- Tradisjonelle forelesninger er den klart dominerende undervisningsformen. Generelt er studentene tilfreds med undervisningen, men tilfredsheten er klart høyere master- og profesjonsstudier. Studentene er marginalt mer fornøyde med seminar,

arbeidsgrupper og lab enn med forelesninger, som kan indikere at muligheten for aktiv medvirkning teller positivt. For de fleste undervisningsformer har studentenes vurderinger ikke endret seg siden 2003 – gjennomsnittstallene er like eller marginalt forbedret.

- Et stort flertall gir ikke uttrykk for ønske om å redusere omfanget av skriftlig eksamen, men mange kunne ønske mer bruk av andre vurderingsformer, spesielt hjemmeeksamen, praksis og mappeevaluering. Over tid har erfaringer med mappeevaluering og obligatoriske arbeidskrav økt, og undersøkelsen peker i retning av noe bredere sammensetning av vurderingsformer i 2013 enn i tidligere undersøkelser. Færre rapporterer om erfaring med muntlig eksamen.
- Et flertall oppfatter at de blir stilt høye krav til som student, og at det faglige nivået er høyt. Særlig profesjonsutdanningene oppfatter det faglige nivået som høyt, mens grupper som har erfaring fra læresteder internasjonalt (nåværende og tidligere utvekslingsstudenter) vurderer krav og nivå som lavere enn andre studentgrupper.
- Andelen studenter som har vært på utveksling er høy, og andelen som oppfatter det som «helt sannsynlig» at de skal dra på utveksling, har økt noe siden 2007. Personlige og økonomiske forhold blir særlig vektlagt blant de som ikke tror de vil ta utvekslingsopphold.
- Erfaring med kvalitetssystemet har økt siden 2003, bortsett fra ved det juridiske fakultet, og studentene anser kvalitetssystemet som viktig. Svært få er imidlertid kjent med Studiekvalitetsbasen, som blant annet skal være et verktøy for å kommunisere resultat fra evalueringer til studenter.
- Et flertall kjenner godt eller litt til læringsutbyttebeskrivelsen for program og emner, og et flertall anser at det er overenstemmelse mellom beskrivelse og virkelighet.
- Bortsett fra på masterprogrammer, har bare et mindretall hatt kontakt med forskning som del av studiet. En stor andel, også på bachelorprogrammer, oppgir imidlertid å ha faglig kontakt med det vitenskapelige personalet minst én gang månedlig. Svært få har god kjennskap til forskningen som gjøres på eget institutt/fakultet.

Studiegjennomføring og egeninnsats

Fullføringsgrad og frafall, forsinkelser i studiene og studentenes egeninnsats er tema som står høyt på dagsorden både internasjonalt, nasjonalt og lokalt. Høyere utdanning i Norge er preget av høyt frafall, og situasjonen har ikke endret seg mye over den siste tiårsperioden. Samtidig har også noen vesentlige forhold forandret seg siden tiden før 2003: der en tidligere hadde sterkt fokus på studiegjennomføring på hovedfagsnivå, er oppmerksomheten nå i hovedsak rettet mot de disiplinbaserte bachelorstudiene. Ved UiB har anslagsvis rundt 35-40% av bachelorstudentene avbrutt studiene før normert tid til grad. Utdanningsutvalget har drøftet studiegjennomføring ved flere anledninger, senest i sak 74/12 og 28/13.

Det er mange ulike forhold som påvirker gjennomføring og frafall, men studentenes egeninnsats for å lære er en forutsetning for å kunne lykkes. I NOKUTs kvalitetsbarometer for vitenskapelig ansatte fra 2010 var studentenes arbeidsinnsats den faktoren som ble trukket fram som den største kvalitetsutfordringen i norsk høyere utdanning.

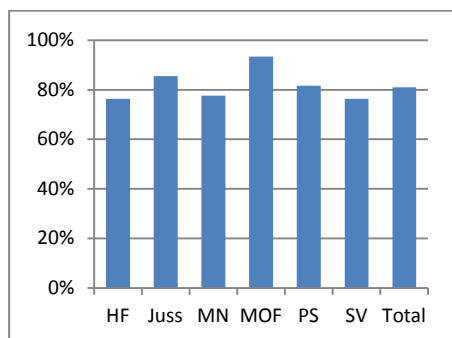
For studiegjennomføring finnes det klare mål definert både nasjonalt og lokalt. «Studentene skal lykkes» var et av hovedmålene for kvalitetsreformen. Ideelt sett er det et mål at alle studenter som har fått opptak til et gradstudium skal gjennomføre på normert tid, med et faglig forsvarlig læringsutbytte. I praksis er dette vanskelig oppnåelig (og kanskje heller ikke ønskelig, hvis forutsetningene for valg og gjennomføring av studiet ikke er gode nok).

I analyser av studiegjennomføring kan en skille mellom to ulike former for frafall: ”avgang”, der studenter avbryter utdanningen helt, og ”mobilitet”, der studentene skifter utdanningsløp¹³. Mobilitet kan igjen deles mellom ekstern, der studentene starter ny utdanning på en annen institusjon, og intern, der en skifter program innenfor en institusjon. Undersøkelsen tar opp intern mobilitet, og søker å måle studentenes intensjoner om å fullføre sine grader.

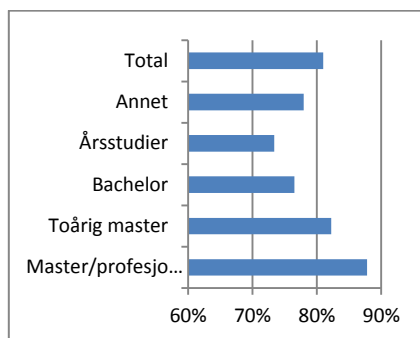
Studiegjennomføring

Forsinkelser i studiet

Den offentlige statistikken i DBH viser at UiBs studenter i gjennomsnitt avlegger 44 studiepoeng årlig, nær 27% under normen på 60. Dette innebærer at mange ikke vil gjennomføre sine utdanninger på normert tid.

Figur 30 "Følger du normert studieprogresjon på studieprogrammet ditt?" etter fakultet

Figur 31 "Følger du normert studieprogresjon på studieprogrammet ditt?" etter fakultet

Tabell 44 "Hvorfor er du forsinket?"

Faglige grunner	19 %
Jobb	17 %
Graviditet	5 %
Sykdom	12 %
Andre personlige grunner	23 %
Andre grunner	25 %

I UU-sak 9/13 ble det imidlertid vist at lav studiepoengproduksjon var knyttet til frafall, snarere enn at studentene oppnår få studiepoeng i aktive studietimer. Blant de som faktisk fullfører en grad ligger medianen på normert studietid for både bachelor- og masterstudenter.

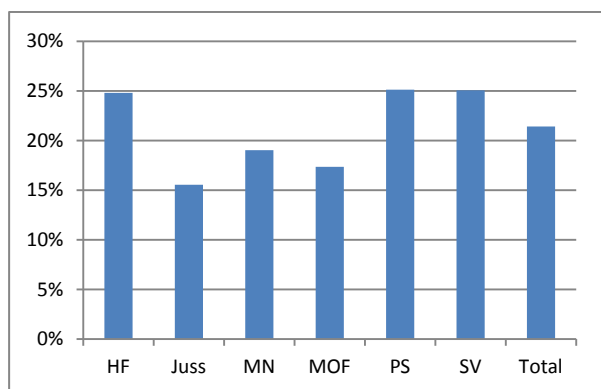
¹³ Elisabeth Hovdhaugen: *Leaving early*. Avhandling levert for PhD-graden i sosiologi, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, UiO 2012

Dette inntrykket blir bekreftet i spørreundersøkelsen. Et klart flertall på 81% oppga at de fulgte normert studieprogresjon (blant de som ikke markerte for normal progresjon, var det også enkelte som gjennomførte med *høyere*). Forskjellen mellom ulike typer program er imidlertid tydelig. Profesjonsprogrammene har høyest gjennomføring, og dette slår også ut i fakultetsfordelingene. Fokus i tidligere studentundersøkelser har vært på gjennomføring i master- og hovedfagsnivået, men undersøkelsen viser at utfordringene er større i bachelorprogrammene.

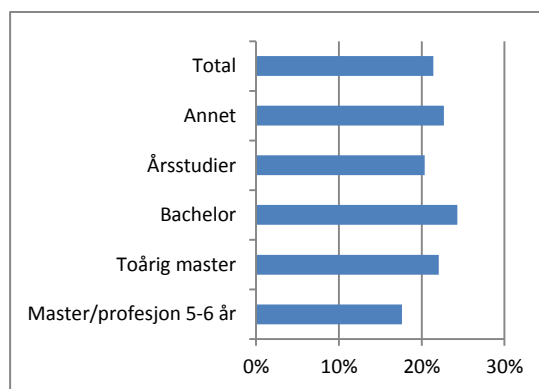
De som oppga at de ikke fulgte normert studieprogresjon ble spurt om hvorfor de var forsinket. Personlige grunner og "andre grunner" er de hyppigest indikerte årsakene. Av spesifiseringen av "andre"-kategorien går det fram at mange som merker av for dette også oppgir personlige grunner (livshendelser, sykdom, "latskap"), mens noen orienterer om at de ligger *foran* normert tid.

Intern mobilitet

Hovdhaugen (2012) hevder at gradsreformen i 2003 *ikke* har virket til å redusere frafall i nevneverdig grad, men at omfanget av mobilitet er redusert noe. UiBs studentundersøkelser viser at dette til en viss grad også kan gjelde intern mobilitet (som i liten grad var en problemstilling før innføringen av strukturerte studieløp på lavere grad). 21% oppgir at de har skiftet studieprogram i løpet av studietiden på UiB, mot 26% ved første tidspunkt for måling i 2007.

Figur 32 "Har du skiftet studieprogram i løpet av dine studier ved UiB?" etter fakultet

Figur 33 "Har du skiftet studieprogram i løpet av dine studier ved UiB?" etter studieløp

Igjen er bachelor- og profesjonsprogrammene motpoler i datamaterialet, men det kan se ut som om det først og fremst er bachelorprogrammene på HF, SV og Psykologi som slår ut.

De som hadde skiftet program ble bedt om å indikere hvorfor. Faglige primærpreferanser og endringer i faglig interesse framstår som hovedmotiv. Manglende forhåndskjennskap til fagene blir ofte brukt som forklaring på høyt frafall og mobilitet. Nærmere en fjerdedel nevner dette, men det har altså mindre å si enn faglige preferanser. En like stor andel oppgir grunner knyttet til kvalitet ("svarte ikke til forventningene").

Tabell 45 Årsaker til skifte av studieprogram

Visste ikke nok om studiet før jeg begynte	23%
Ble mer interessert i et annet fag	45%
Skiftet til et studium som jeg ønsket mer	48%
Skiftet til et studium jeg ikke var kjent med før jeg begynte på universitetet	10%
Studieprogrammet hadde for mange valgmuligheter	1%
Studieprogrammet hadde for få valgmuligheter	9%
Studiet svarte ikke til forventningene	23%
Fant meg ikke til rette sosialt	10%
Ville fortsette med et bachelorstudium etter et årsstudium	8%
Annet (vennligst fyll ut kommentarfeltet)	19%

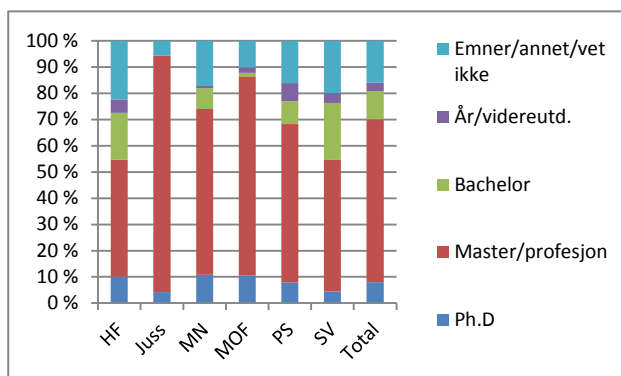
Frafall

Undersøkelsen er gjennomført blant aktive studenter, og kan derfor ikke måle omfang eller årsaker til frafall direkte. Men respondentene ble bedt om å indikere sine planer for studiet, og de som *ikke* planla å fullføre en grad inneværende semester, ble spurt om sannsynligheten for å fortsette på programmet. Her er utvalget sannsynligvis noe skjevt: Undersøkelsen er tatt opp på et tidspunkt da en del studenter har besluttet å droppe ut av studiet. Vi vil gå ut fra disse er mindre tilbøyelige til å svare på en slik undersøkelse, så hvis vi regner populasjonen som *registrerte* studenter våren 2013, vil undersøkelsen underestimere andelen som ikke vil fortsette. Hvis vi går ut fra aktive studenter på undersøkelsestidspunktet vil den treffe bedre.

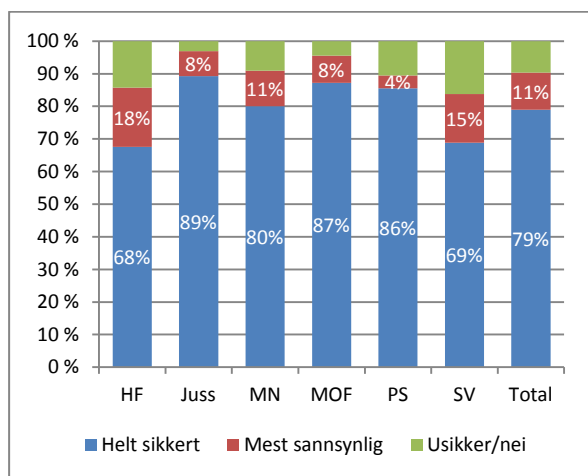
Av respondentene indikerer 83% at de planlegger å fullføre en grad eller et årsstudium ved UiB – 70% forventer å fullføre en Ph.d. eller et master- eller profesjonsstudium.

17% er usikre eller vil bare fullføre emnene de er oppmeldt i. Det er denne gruppen vi kan regne det største potensialet for frafall.

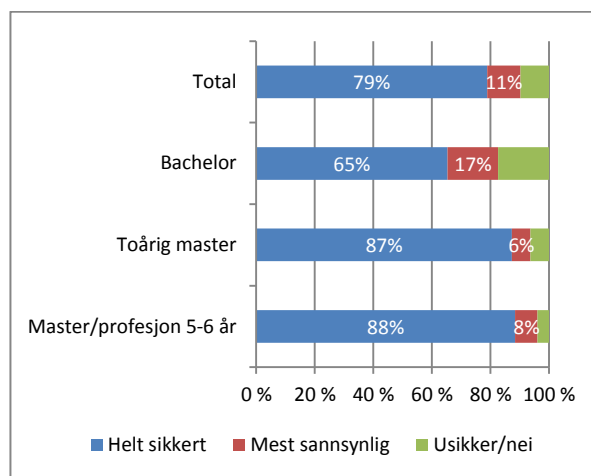
I undersøkelsen oppga 44% at de regnet med å fullføre grad eller studieprogram i inneværende semestre. De som ikke regnet med å fullføre, ble fulgt opp med spørsmål om de regnet med å fortsette på programmet.

Figur 34 Hva er ditt endelige mål for studiene ved UiB – fullføre ...

Figur 35 "Hvor sannsynlig tror du det er at du vil fortsette på studieprogrammet neste semester?" etter fakultet

Figur 36 "Hvor sannsynlig tror du det er at du vil fortsette på studieprogrammet neste semester?" etter studieløp

Totalt angir 79% at det er helt sikkert at de forsetter på programmet de går på – 21 % er dermed usikre eller har bestemt seg for å avbryte programmet. Ut fra overstående er det ikke overraskende bachelorprogrammene som har lavest andel som er bestemt på å fortsette. Det er ingen forskjeller mellom profesjon/femårig master og toårige mastere. I hovedsak er de fakultetene som har størst andel bachelorstudenter, også de som har lavest andel som er sikre på å fortsette.

De som ikke var helt eller nesten sikre på å fortsette, ble fulgt opp med spørsmål om hva de trodde de kom til å gjøre påfølgende semestre. Her er antallet respondenter svært lavt (78), så tallene gir ikke grunnlag for å trekke sikre konklusjoner, men 28% av de usikre trodde de ville ta et annet program ved UiB, 33% ville skifte institusjon og 39% oppga at de ville jobbe eller gjøre noe annet.

Forklaringsmodeller ligger utenfor rammen av denne rapporten, men det underliggende materialet indikerer at sannsynligheten for å fortsette henger sammen med følelsen av sosial og faglig tilhørighet, og i mindre grad, også til generell trivsel på lærestedet og tid brukt på studiene.

Tidsbruk

Tidsbruk har blitt rutinemessig målt i alle studentundersøkelsene ved UiB. Målinger av tidsbruk er komplisert og påvirket av feilkilder, og endringer i spørsmålsformuleringer og svarkategorier over tid gjør at det ikke lar seg gjøre å konstruere meningsfulle tidsserier. Likevel kan målingen i 2013 sies å være rimelig samsvarende med formuleringene i de første studentbarometrene. I 2003 var spørsmålsformuleringen om tid til undervisning slik: ”Hvor mange timer pr uke deltar du på UNDERVISNING (inkludert kollokvier) dette semesteret?”, i 2013: ”I løpet av en vanlig arbeidsuke, ca hvor mange timer deltar du i organisert UNDERVISNING/PRAKSIS?”. Selvstudium ble i 2003 målt etter ”Hvor mange timer pr uke bruker du på SELVSTUDIUM pr uke?”, i 2013 ”i løpet av en vanlig arbeidsuke, hvor mange timer bruker du på SELVSTUDIUM?”. I 2013 ble respondentene bedt om å anslå hele timer, tidligere ble det oppgitt kategorier.

Tabell 46 Tid per uke til selvstudium

	2003	2013
0-10	31 %	30 %
11-20	33 %	28 %
21-30	22 %	22 %
Over 30	14 %	20 %

Tabell 47 Tid per uke til undervisning

	2003	2013
0-2 timer pr uke	30 %	20 %
3-5 timer pr uke	14 %	16 %
6-10 timer pr uke	25 %	38 %
11-15 timer pr uke	16 %	12 %
16-20 timer pr uke	8 %	8 %
mer enn 20 timer pr uke	7 %	6 %

Under forutsetning av at respondentene gir noenlunde tilsvarende fortolkninger av formuleringene, kan det se ut til at det har vært en svak økning i studentenes tidsbruk på egenstudier i perioden, og også at gjennomsnittlig antall timer på organisert undervisning har økt noe.

Tabell 48 Gjennomsnitt tidsbruk etter fakultet

	organisert		Tid
	undervisning/praksis	selvstudium	samlet
HF	6,0	17,2	23,3
Juss	6,4	29,9	36,3
MN	10,0	22,4	32,4
MOF	17,1	19,7	36,9
PS	8,1	23,1	31,1
SV	6,2	18,8	25,0
Total	8,7	21,3	30,1

Tabell 49 Gjennomsnitt tidsbruk etter studieløp

	organisert		Tid
	undervisning/praksis	selvstudium	samlet
Master/profesjon	11,5	24,9	36,5
5-6 år			
Toårig master	5,2	27,2	32,4
Bachelor	8,5	17,8	26,4
Årsstudier	7,2	17,3	24,1
Annet	6,5	12,4	18,8
Total	8,7	21,3	30,1

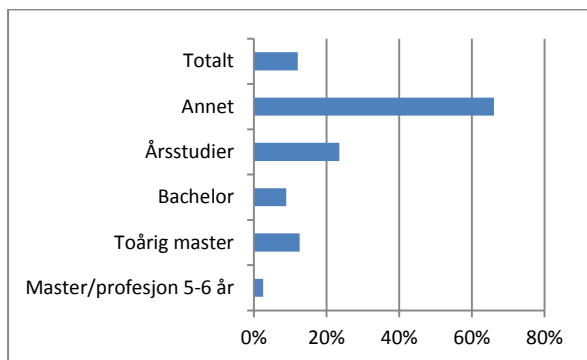
Et fulltids gradsstudium har et normert arbeidsomfang på 1600 timer i året, omtrent tilsvarende 40 timers arbeidsuke over 10 måneder. I snitt oppgir studentene å bruke 30 timer i uken på studiene en vanlig arbeidsuke, der bachelor- og årsstudentene bruker signifikant mindre tid enn andre. Særlig juss-studentene markerer seg med mange timer selvstudium i uken, mens programmene på MOF tilbyr flere timer organisert undervisning og praksis.

Samlet tidsbruk i midtsemesteret ligger altså et dagsverk under normal arbeidsuke for arbeidstakere. Det er likevel verdt å minne om at tidsbruk på studier kan være svært ujevnt fordelt over semesteret, der tidsbruk på selvstudium for de fleste øker sterkt i tilknytning til

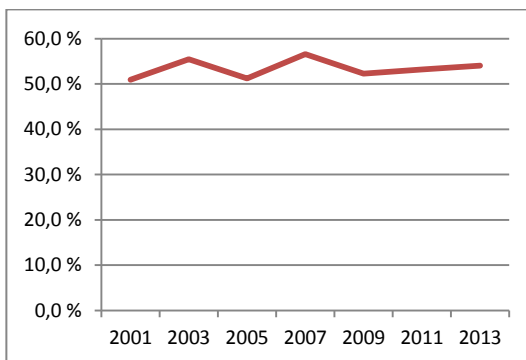
eksamensavvikling. Studentstatus (heltid/deltid) og deltakelse i arbeidsmarked virker også inn.

Deltidsstudier og jobb

Ikke alle regner seg som heltidsstudenter, og deltidsstudenter vil naturlig bruke mindre til studier enn andre. For mange vil også deltidsarbeid kunne påvirke mulighet for tidsbruk på studier.

Figur 37 Andel deltidsstudenter etter studieløp

Figur 38 Andel med inntektsgivende arbeid 2001-2013

I alt 12% regner seg som deltidsstudenter, og de fleste av disse befinner seg i kategorien «andre» etter studieløp – denne kategorien omfatter også videreutdanninger. Relativt få av gradsstudentene regner seg som deltidsstudenter.

I overkant av halvparten av respondentene har jobb ved siden av studiet i inneværende semester. Denne andelen har vært relativt stabil siden målingene begynte, undersøkelsen indikerer altså ikke at en særlig større andel av studentene har deltidsjobb enn tidligere. Studenter med deltidsjobb bruker ca 10 timer i uken på betalt arbeid.

I hvilken grad har status som deltidsstuderende og deltidsarbeidene innvirkning på tid på studier? Begge faktorer virker inn på totalscorene for tidsbruk foran. Deltidsstudenter brukte i snitt 16 timer uken på studier, mens fulltidsstudenter i snitt brukte 32. Ved å holde deltidsstudentene utenfor øker altså anslaget på gjennomsnittstid til studier med to timer.

Studenter med deltidsjobb bruker også signifikant mindre tid på studier enn andre. Undersøkelsen viser at studenter med deltidsjobb i snitt bruker 28 timer i uken på studier, mot 33 timer for studenter uten jobb.

I gjennomsnittstallene inngår også deltidsstudenter. For en meningsfull beskrivelse av tidsbruk på studier kan det være hensiktsmessig å holde disse utenfor.

Tabell 50 Gjennomsnittlig antall timer på studier for heltidsstudenter, etter studienivå og deltidsarbeid

	Master/profesjon 5-6 år			Toårig master			Bachelor			Årsstudier			Annet			Total			
	Deltidsjobb	Ja	Nei	Total	Ja	Nei	Total	Ja	Nei	Total	Ja	Nei	Total	Ja	Nei	Total	Ja	Nei	Total
Timer på studiet		36	38	37	33	36	34	25	29	27	24	29	27	30	32	31	31	33	32

For heltidsstudentene er det fremdeles en forskjell, der studenter uten heltidsjobb bruker to timer i uken mer på studiene enn andre. Men selv om vi kontrollerer for deltidsjobb og deltidsstudier bruker bachelorstudentene mindre tid på studier enn normert – fulltidsstudenter uten deltidsjobb bruker i gjennomsnitt 29 timer i uken på studier.

Oppsummering og konklusjon

I hvilken grad «lykkes studentene»? Undersøkelsen viser at innenfor de enkelte program er ikke *forsinkelse* i studiene en omfattende utfordring. Samtidig viser gjennomføringsstatistikk fra FS og DBH at frafallet fra studiene er høyt, og undersøkelsen bekrefter dette. Av de aktive studentene som ikke lå an til å fullføre graden sin, indikerte 17% av studentene i vårsemesteret 2013 at de ikke ville fortsette på programmet sitt, og over halvparten av disse ville ikke fortsette ved UiB. I intervjuene med studenter og studentrepresentanter på fakultetene ble samtalene konsekvent åpnet med en invitasjon til å formulere fritt hva studentene ser på som de største styrkene og utfordringene på fakultetet. På de fleste fakultetene ble frafallsproblematikken nevnt som en hovedutfordring, også på de fakultetene som har relativt lavt frafall.

I gjennomsnitt bruker fulltidsstudentene mindre tid på studiene enn normert, og det er derfor et klart forbedringspotensial her. Undersøkelsen dokumenterer også at utfordringene er knyttet til bestemte studieløp – bachelor- og årsstudier, og til fakultetene som har de største andelene av slike studenter. Deltidsarbeid reduserer tidsbruk på studier med 2-3 timer i uken i gradsprogrammene.

Denne rapporten har ikke som mål å angi årsaksforklaringer ut over å dokumentere forskjeller mellom fakultet og studieløp, men datamaterialet åpner for utvidede analyser som kan avdekke om utfordringer kan knyttes til isolerte fagmiljø eller bestemte studentgrupper.

Arbeidslivsorientering og kompetanse

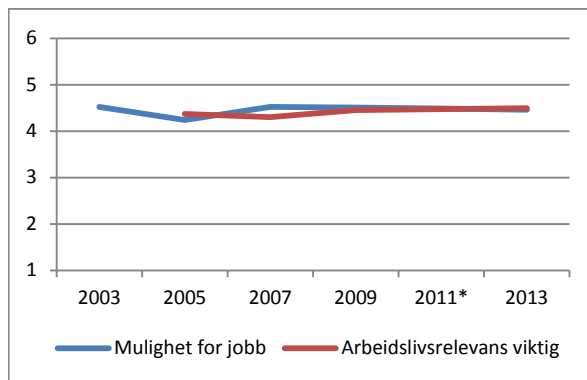
Studentenes motiver for å ta høyere utdanning kan variere. Universitetsutdanningene skal kvalifisere både til arbeidsliv og til høyere studier/forskerkarrierer, og muligheten for faglig egenutvikling er sentralt. Vi skal vise at arbeidslivsmulighetene er viktige for de fleste, men i hvilken grad gir utdanningene kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som er etterspurt i arbeidslivet?

Betydningen av arbeidslivsrelevans

I 2013 er Norge på mange måter et unntaksland i et Europa som er preget av til dels svært høy arbeidsledighet blant nyutdannede. I europeiske utdanningsinitiativ står derfor arbeidslivsrelevans sentralt (jmf for eksempel rapport fra den EU-oppnevnte High Level Group for Higher Education)¹⁴. Men også i Norge har store grupper universitetskandidater utfordringer på arbeidsmarkedet, med relativt lange perioder fra fullført grad til relevant arbeid, som dokumentert i SiBs kandidatundersøkelser.

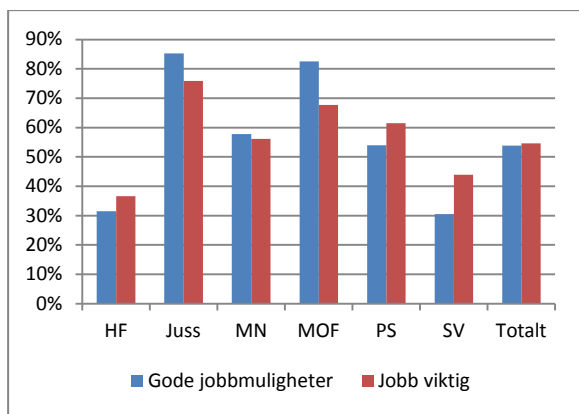
Sammenlignbare spørsmål om studiets arbeidslivsrelevans og betydningen av arbeidsmuligheter for valg av studium er stilt i studentbarometrene fra hhv 2003 og 2005. Over tid har det skjedd svært små endringer i studentenes vurderinger, i praksis ingen endringer mellom målingene i 2009 og 2013. Et klart flertall i alle målinger oppfatter både mulighetene for jobb som gode, og arbeidslivsrelevans som viktig.

Spørsmål om studiets muligheter for relevant arbeid fluktuerer noe mer enn spørsmål om betydningen av arbeidslivsrelevans, noe som kan ha naturlig sammenheng med utviklingen i arbeidsmarkedet for høyere utdanning.

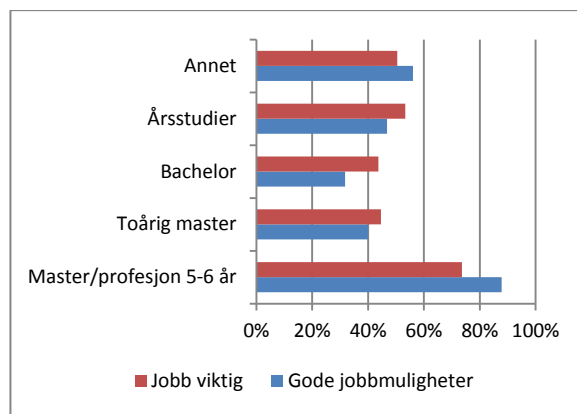

Figur 39 "Hvordan vurderer du dine muligheter for å få relevant arbeid med den utdanningen du tar sikte på?", «Hvor viktig er arbeidsmulighetene for ditt valg av studium?». Gjennomsnitt på sekspunkts skala 2003-2013

¹⁴ http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/modernisation_en.pdf

Figur 40 Mulighet for jobb og viktighet av arbeidsmuligheter. Andel i de to øverste kategorier på skala 1-6, etter fakultet

Figur 41 Mulighet for jobb og viktighet av arbeidsmuligheter. Andel i de to øverste kategorier på skala 1-6, etter studieløp

Arbeidslivsrelevans er viktig for alle studentgrupper – på en sekspunktsskala ligger gjennomsnittet over midtpunktet på alle fakultet og studieløp. Datamaterialet viser imidlertid et klart skille mellom disiplinstudiene (bachelor og toårig master) på den ene siden, og femårig master/profesjonsutdanninger på den andre, der sistnevnte har klart større forventninger til arbeidsmarkedet, og der studentene også ser på dette som viktigere¹⁵. Både på SV og HF vurderer bare 30% jobbmulighetene som «svært gode» eller kategorien under, mens SV-studentene vektlegger arbeidslivsmulighetene i noe større grad enn humanistene.

Forskjellig vektlegging av betydningen av arbeidslivsrelevans ligger i stor grad i utdanningenes natur: profesjonsstudier leder mot formell kvalifikasjon til bestemte yrkestitler (lærer, jurist, lege osv), mens disiplinstudiene ikke har en slik kobling til arbeidslivet. Disiplinstudiene gjør det mulig å dyrke rent faglige interesser knyttet til universitetets forskningsfelt, og anledningen til faglig egenutvikling vil da gjerne ha forrang i valg av studier foran framtidige arbeidslivsmuligheter.

Her ligger der også en mulig delforklaring på den høye graden av mobilitet i disiplinstudiene – mellom studieprogram og mellom institusjoner. Hvis kun rent faglig interesse ligger til grunn for studievalg vil det kunne være lave mentale barrierer for å skifte program dersom faglige preferanser endres gjennom studieerfaringen, eller nye muligheter avdekkes. For en del studenter vedkommende vil det også kunne spille inn at betydningen av arbeidslivsrelevans kan øke med alderen. En indikasjon på dette er at en relativt stor del av institusjonsfrafallet fra universitetene er knyttet til overgang til profesjonsstudier i høyskolesektoren.

Kompetanseprofiler og samfunnets behov

I tråd med nasjonale og internasjonale retningslinjer blir alle studietilbud definert ved hvilket læringsutbytte ferdige kandidater skal ha. Læringsutbytte beskrives ved kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanser. Prosjektet *kompetanse2020* hadde som mål å analysere universitetets utdanninger opp mot samfunnets og arbeidslivets behov. Her ble arbeidsgivere og vitenskapelig ansatte bedt om å vurdere kandidatenes styrker på et sett av indikatorer på kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse, og samtidig å vurdere hvilke egenskaper

¹⁵ Når årsstudentene vurderer arbeidslivsrelevans mer positivt og viktigere enn andre, kan det ha sammenheng med at psykologistudentene utgjør en relativt stor del av gruppen, disse tar i stor grad studiet for å kvalifisere seg til profesjonsstudiet. Andre grupper kan være personer som tar årsstudie som videreutdanning, for eksempel lærere som tar emner for å få undervisningskompetanse i flere fag.

som har størst betydning for rekruttering av personer med universitetsutdannelse til arbeidslivet. Senere ble de samme spørsmål stilt til ferdige kandidater i SiBs kandidatundersøkelse 2011.

I den foreliggende undersøkelsen blir aktive studenter bedt om å vurdere seg selv og sin egen læring langs de samme skalaene. Med det finnes et grunnlag for å analysere alle vesentlige interessentgruppers vurderinger opp mot hverandre. Framstillingen her skal begrenses til å dokumentere studentenes oppfattede læringsutbytte knyttet til ulike egenskaper, og i hvilken grad det er overenstemmelse mellom fagenes læringsutbytte og samfunnets behov.

Læringsutbytte

Undersøkelsen måler til sammen 11 egenskaper som kan tenkes å inngå som læringsutbytte av høyere utdanning, og som har relevans for arbeidsliv. Ikke overraskende er «Faglig og teoretisk kunnskap» den egenskapen som scorer høyest på alle fakultetene – i gjennomsnitt vurderer studentene læringsutbyttet for faglig og teoretisk kunnskap til 4 på en skala fra 1 til 5.

Tabell 51 "I hvilken grad synes du utdanningen du tar gir deg følgende kvalifikasjoner?". Gjennomsnitt skala 1 (laveste kvalifikasjoner) – 5 (høyeste) etter fakultet. Fargekode indikerer forskjeller mellom fakultetene per egenskap,

	HF	Juss	MN	MOF	PS	SV	Total
Faglig og teoretisk kunnskap	3,9	4,3	4,0	4,1	4,1	3,9	4,0
Evne til å tilegne seg ny kunnskap	3,7	4,0	3,8	4,0	4,0	3,8	3,9
Evne til å tenke selvstendig og kritisk	3,7	3,7	3,6	3,6	3,8	3,7	3,7
Evne til å benytte sin kunnskap på nye områder	3,5	3,8	3,6	3,7	3,7	3,6	3,6
Analytiske ferdigheter	3,6	3,8	3,5	3,3	3,6	3,7	3,6
Metodiske ferdigheter	3,2	4,1	3,5	3,4	3,5	3,4	3,5
Evne til å arbeide under press	3,3	3,8	3,5	3,7	3,5	3,3	3,5
Formidlingsevne, skriftlig og muntlig	3,6	4,1	3,2	3,2	3,5	3,5	3,5
Evne til å samarbeide	2,8	3,0	3,3	3,3	3,2	3,0	3,1
Evne til å administrere og koordinere oppgaver	2,9	3,2	3,2	3,1	3,2	3,1	3,1
Evne til å knytte kontakter og bygge relasjoner	2,7	3,0	3,1	3,3	3,1	2,8	3,0
Gjennomsnittlig totalscore ¹⁶	3,4	3,7	3,5	3,5	3,6	3,4	3,5

Ferdigheter knyttet til kunnskap er rangert på de neste plassene – evne til å tilegne seg ny kunnskap, evne til selvstendig og kritisk tenkning og evne til å benytte sin kunnskap på nye områder. Kompetanser som ikke normalt inngår i et universitetsstudium – lederevner og evner til nettverksbygging – scorer lavest. Det er relativt små forskjeller mellom fakultetene. Juss og HF/SV danner motpolarer, men forskjellen i gjennomsnittsscore på indikatorene er ikke mer enn 0.3 (utgjør 6% i en skala fra 1-5).

Fordelingene etter studieløp viser klart at oppfattet læringsutbytte henger sammen med studienivå – underliggende data viser at studienivå har mer å si for totalvurderingen av læringsutbyttet, enn fakultetstilknytning. Bachelor- og årsstudenter vurderer naturlig nok læringsutbyttet av utdanningene sine som lavere enn master- og profesjonsstudenter.

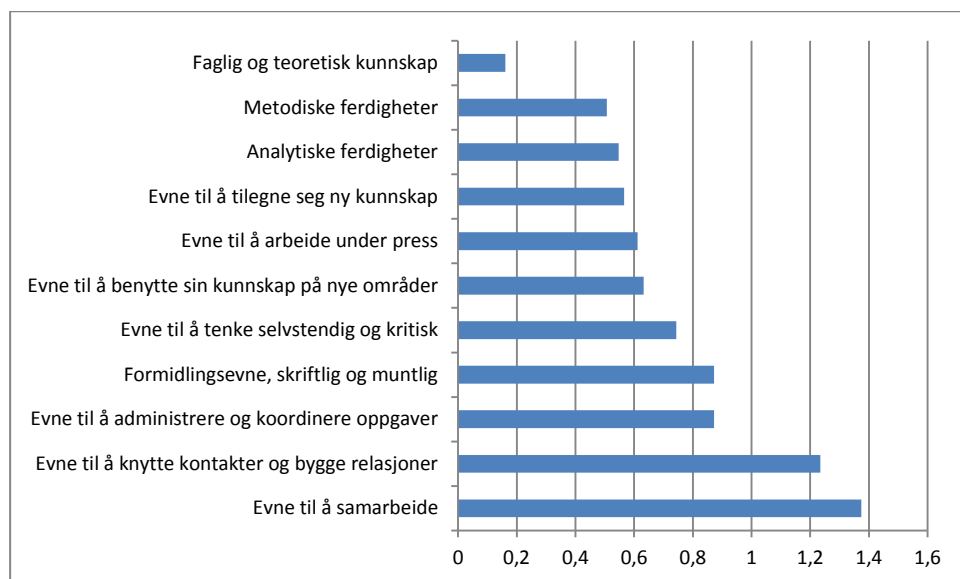
¹⁶ En score er beregnet for hver respondent ved å summere skalaverdiene og dividere på antall gyldige svar. Totalscoren er regnet som gjennomsnittet av respondentenes scorer (ikke som gjennomsnitt av scorene i kolonnen).

Tabell 52 "I hvilken grad synes du utdanningen du tar gir deg følgende kvalifikasjoner?". Gjennomsnitt skala 1-5 etter studieløp. Fargekode indikerer høye (i blått) og lave verdier (i rødtoner) per egenskap,

	Master/profesjon 5-6 år	Toårig master	Bachelor	Årsstudier	Annet	Total
Faglig og teoretisk kunnskap	4,2	4,0	3,9	3,9	3,8	4,0
Evne til å tilegne seg ny kunnskap	4,0	4,1	3,8	3,7	3,7	3,9
Evne til å tenke selvstendig og kritisk	3,7	3,9	3,6	3,7	3,5	3,7
Evne til å benytte sin kunnskap på nye områder	3,7	3,7	3,5	3,6	3,6	3,6
Analytiske ferdigheter	3,6	3,8	3,5	3,4	3,5	3,6
Metodiske ferdigheter	3,7	3,7	3,3	3,4	3,4	3,5
Evne til å arbeide under press	3,8	3,6	3,3	3,0	3,4	3,5
Formidlingsevne, skriftlig og muntlig	3,6	3,7	3,3	3,3	3,4	3,5
Evne til å samarbeide	3,2	3,2	3,0	2,7	3,0	3,1
Evne til å administrere og koordinere oppgaver	3,1	3,3	3,0	2,8	3,2	3,1
Evne til å knytte kontakter og bygge relasjoner	3,2	3,0	2,8	2,8	2,9	3,0
Gjennomsnittlig totalscore	3,6	3,6	3,4	3,3	3,4	3,5

«Samfunnets behov»

Kompetanse2020-prosjektet søkte å måle samfunnets kompetansebehov ved å spørre et utvalg på 470 arbeidsgivere som hadde rekruttert UiB-kandidater i hvilken grad de ulike egenskapene var viktig ved rekruttering av kandidater med universitetsutdanning, og i hvilken grad UiB-kandidatene scorte på slike egenskaper. De ulike undersøkelsene viser at arbeidsgiverne på de fleste egenskaper gir kandidatene *høyere* vurderinger enn både kandidatene selv, vitenskapelig ansatte og aktive studenter.

Figur 42 Studentenes vurdering av egne ferdigheter, og arbeidsgiveres vurdering av viktighet, differanse i gjennomsnitt per egenskap

Figur 42 viser differansen mellom gjennomsnittene for hva arbeidsgivere vektlegger i rekrutteringsprosesser og hva studentene oppfatter at de lærer (skala 1-5).

Skalaene måler ulike ting, og "avstandene" skal ikke tolkes i absolutt forstand – det er forholdet mellom egenskapene som har betydning her. En differanse på 0 viser at det ikke er forskjell mellom arbeidslivets prioritering, og studentenes egenvurdering. Positiv differanse (gjelder alle forholdene her) viser i dette tilfellet at arbeidsgivere legger stor vekt på egenskapen, men at studentene i mindre grad oppfatter å ha læringsutbytte for egenskapen.

Den mest tydelige avstanden ligger i «evne til å samarbeide», som kan reflektere at universitetsstudier i stor grad er et selvstendig arbeid, og at evne til samarbeid i liten grad blir stimulert, samtidig som samarbeidsevner er vesentlige i arbeidslivssammenheng. Lederegenskaper og relasjonsbygging er andre egenskaper som i liten grad inngår som bevisste element i universitetsutdanningene, men som er egenskaper arbeidsgivere vektlegger.

Konklusjoner

En populær oppfatning er at dagens studenter er mer instrumentelle i valg av studier enn tidligere. "UiB-student 2013" gir ikke støtte til et slikt syn, i alle fall ikke når det gjelder vektlegging av studienes arbeidslivsrelevans. Over en tiårsperiode kan det bare identifiseres minimale holdningsendringer.

En rekke forhold relatert til arbeidsmarkedssituasjonen for ferdige kandidater ligger utenfor universitetets kontroll (for eksempel svingninger i arbeidsmarkedet eller regional næringsstruktur). Studieprogrammene definerer imidlertid selv hvilket læringsutbytte kandidatene skal få gjennom studiene. Kompetanse2020 og de foreliggende vurderingene av egenskaper med relevans for studier og arbeidsliv kan gi en pekepinn på hvor de største kompetanseutfordringene ligger, slik behovene er uttrykt fra arbeidslivet.

Oppsummering og konklusjon

Studenter ved UiB trives bedre enn før, og tilfredshet er tilsvarende eller bedre enn andre ved universitet, uten at faglige krav eller studieinnsats ser ut til å være svekket.

Organisasjonsmessig er arbeidet med både læringsmiljø og studiekvalitet i større grad systematisert, og mange tiltak for læringsmiljø er gjennomført og fulgt opp gjennom handlingsplaner. Studiene i dag tilbyr bedre muligheter for studieopphold ved utenlandske institusjoner, langt flere gjør seg nytte av tilbudene, og UiB tiltrekker seg også mange internasjonale studenter. Dette er et vesentlig bidrag til økt studiekvalitet. Arbeidet med læringsutbyttebeskrivelser de senere år har gjort at innholdet i alle studieprogram er gjennomgått og omdefinert. Gjennomslaget for pedagogikken som ligger i ”kompetansetilnærmingen” gir mange fagmiljø et nytt utgangspunkt for å arbeide med utvikling av studiene.

Det juridiske fakultet peker seg positivt ut på mange tilfredshetsindikatorer. I forbindelse med kvalitetsreformen gjennomførte fakultetet en omfattende omlegging både av programmets oppbygging og den pedagogiske tilnærmingen, og var tidlig ute med innføring av læringsutbyttebeskrivelser. Fakultetet har senere vunnet både lokale og nasjonale priser for sitt arbeid innen studiekvalitet.

Selv om det overordnede bildet er positivt, peker ”UiB-student 2013” også på flere områder med potensial for videreutvikling.

- Styrking av forskningsoppdraget har vært den viktigste kvalitetsfremmende strategien ved UiB, og dette har også stor betydning for utdanningene. Styrke og bredde i grunnforskningen er universitetets komparative fortrinn, og danner grunnlaget for både profesjons- og disiplinutdanningene. Undersøkelsen peker på et potensial for høyere akademiske krav og tettere kobling mellom forskning og utdanning – svært få studenter har kunnskap om fagmiljøenes forskning, og få er selv involvert i forskning gjennom studietiden. ”Studentaktiv forskning” har vært trukket fram som et prioritert utviklingsområde, men har ikke fått bredt gjennomslag i fagmiljøene. I enkelte miljøer kan det være hensiktsmessig å vurdere mindre gjennomgripende tiltak, men en styrkning av forskningsdimensjonen i utdanningene vil på sikt også kunne styrke forskningen, gjennom å gi en bredere kunnskaps- og kompetansebasis og bedre gjennomføringsevne for nye Ph.d.-kandidater.
- Til tross for at læringsmiljøet generelt blir oppfattet som positivt, føler en relativt stor andel av bachelorstudentene liten eller ingen tilhørighet til miljøene sine, verken faglig eller sosialt. Deltakelsen i utenomfaglige aktiviteter ser også ut til å gå noe ned. Tidligere undersøkelser peker på svak faglig og sosial tilhørighet som viktige forklaringsfaktorer for studieavbrudd, og undersøkelsen understøtter dette funnet.
- Selv om det er investert mye i nye bygg over en ti-femtenårsperiode, er det mange steder store utfordringer både knyttet til bygninger og andre fasiliteter. For de fleste studenter er det svært viktig å ha en studentarbeidsplass på universitetet, men undersøkelsen bekrefter også at studentenes rapporterte arbeidsvaner tilsier at det bør legges vekt på fleksible løsninger, og særskilte tiltak mot semesterslutt. Bibliotekene merker seg ut med stor grad av tilfredshet i undersøkelsen, og er en naturlig og viktig medspiller i utviklingen av læringsarenaene.
- Langs flere dimensjoner peker de disiplinbaserte bachelorstudiene seg ut som et felt med særlige utfordringer, noe UiB har til felles med mange andre universiteter både nasjonalt og internasjonalt. På alle fakultetene med betydelig omfang av

disiplinstudier pekte studentene i intervjusituasjon på frafall som en særskilt utfordring for fakultetet, og frafall er spesielt knyttet til bachelorutdanningene. Av gradsstudiene peker bachelorprogrammene seg også ut når det gjelder studentenes egeninnsats: selv når en kun vurderer studenter som oppfatter seg selv som heltidsstudenter og som ikke har inntektsgivende arbeid, regner studentene selv samlet mediantid på studier til 28 timer i uken i midtsemesteret. Generelt lav strykprosent kan indikere at dette også er tilstrekkelig for å lykkes.

- Fullført høyere utdanning har stor betydning for den enkeltes muligheter i arbeidsmarkedet, og studentene oppfatter relevans for arbeidsliv som viktig i studiene. For kandidater og arbeidsgivere har dokumentert bredde i kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse stor betydning. Sammenholdt med andre undersøkelser viser «UiB-student 2013» at alle grupper av interessenter vurderer faglig og teoretisk kunnskap som en særlig styrke ved utdanningene. For enkelte typer generell kompetanse og ferdigheter er bildet mer sammensatt. Hvis en ønsker å heve nivå, kvalitet og krav til egeninnsats i studiene er det kanskje spesielt slike egenskaper der er naturlig å fokusere på. For å dokumentere og stimulere til læringsutbytte med hensyn til ferdigheter og generell kompetanse, er det nødvendig å være bevisst på valg av undervisnings- og vurderingsformer som understøtter læringsutbyttet. En satsing på større kompetansebredde i universitetsstudiene vil ikke bare kunne gi kandidatene en sterkere posisjon i arbeidslivet generelt, men også kunne bidra til å styrke forutsetningene for å lykkes i et videre forskningsløp.
- I arbeidet med undersøkelsen har det vært lagt vekt på tiltak for å forbedre datakvalitet i forhold til tidligere studentundersøkelser ved UiB. Dette har ført til både høyere svarprosent og et rikere datatilfang enn tidligere. Det er fremdeles et stort rom for forbedringer, men erfaringene fra «UiB-student 2013» er dokumentert og vil bli brukt i fremtidige studentundersøkelser på institusjonsnivå.

Innledningsvis ble det pekt på at universitetet er en svært sammensatt utdanningsinstitusjon, og at variasjonen i utfordringer og særlige styrker er stor. I framstillingen er det gjennomgående vist resultater for fakulteter og studieløp, men også innen fakultetene og studienivåene er variasjonen stor. Det er bare de involverte studenter, undervisere og programansvarlige som kan vurdere om funnene i undersøkelsen har relevans for det enkelte studieprogram, og det er her beslutninger om eventuelle tiltak treffes.